

Veřejný ochránce práv

Radek Vavřín

Bakalářská práce
2015



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta aplikované informatiky

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Radek Vavřín**
Osobní číslo: **A12253**
Studijní program: **B3902 Inženýrská informatika**
Studijní obor: **Informační technologie v administrativě**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Veřejný ochránce práv**

Téma anglicky: **Public Legal Protection - The Ombudsman**

Zásady pro vypracování:

1. **Popište působnost veřejného ochránce práv.**
2. **Uvedte jaká jsou oprávnění veřejného ochránce práv.**
3. **Rozvedte činnost veřejného ochránce práv.**
4. **Popište možnosti a postup ochránce práv při návštěvě zařízení, kde mohou být osoby omezeny na svobodě.**
5. **Rozvedte zvláštní oprávnění a povinnosti ochránce práv.**
6. **Uvedte praktický příklad pomoci, pokud státní úřad způsobí účastníkovi škodu.**

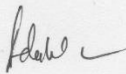
Rozsah bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

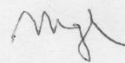
1. Sládeček, V. Zákon o veřejném ochránci práv. Komentář. 1., vydání. Praha: C.H.Beck, 2000, 167 s. ISBN 80-7179-445-7.
2. Ústava České republiky: Listina základních práv a svobod : zákon o ústavním soudu, zákon o jednacím řádu sněmovny a senátu, zákon o zřízení ministerstev-, vyšší územní samosprávné celky, veřejný ochránce práv, volby do parlamentu ČR: podle stavu k 21. 10. 2002. Ostrava: Sagit, 2002, 224 s. ISBN 8072083279.
3. GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 6., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 310 s. ISBN 978-80-7380-454-1.
4. HENDRYCH, Dušan. Správní právo: obecná část. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, 837 s. ISBN 978-80-7400-049-2.
5. ZIMEK, Josef, Jan FILIP a Jan SVATONĚ. Základy státovědy. 3. opr. zkrác. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 266 s. ISBN 8021030232.

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Vladislav Štefka**
Ústav bezpečnostního inženýrství
Datum zadání bakalářské práce: **6. února 2015**
Termín odevzdání bakalářské práce: **21. května 2015**

Ve Zlíně dne 6. února 2015



doc. Mgr. Milan Adámek, Ph.D.
děkan



Ing. Miroslav Matýsek, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že


- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové/bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně

20. 5. 2015


.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Tématem této bakalářské práce je instituce veřejného ochránce práv. Nejprve se práce věnuje historii veřejného ochránce práv, jeho vývoji a vzniku. Další kapitolou je poté samotná charakteristika a definice veřejného ochránce práv, které můžeme různě nalézt v literatuře, nebo třeba webových zdrojích včetně definic přeložených z anglického jazyka. V práci je také popsána působnost veřejného ochránce práv, která se vztahuje také na možnost návštěv zařízení, kde se nacházejí osoby omezené na svobodě. Následovně jsou charakterizovány také pravomoci a zvláštní oprávnění při výkonu funkce veřejného ochránce práv. Jednou z kapitol je také samotná činnost veřejného ochránce práv a jiné podrobnosti, které se činnosti týkají. V závěru práce jsou poté uvedeny příklady, kdy státní úřad způsobil účastníkovi škodu.

Klíčová slova: veřejný ochránce práv, ombudsman, historie veřejného ochránce práv, působnost, pravomoc, činnost veřejného ochránce práv

ABSTRACT

The theme of this bachelor thesis is the ombudsman institution. As first, the work focuses on the history of ombudsman, his development and birth. Next chapter aims on characteristics and definitions of the ombudsman, which we can find in the literature, or web sources including the definitions which are translated from english. The work also describes the terms of reference of the ombudsman which also include the possibility of visits in facilities, where people are deprived of their freedom. As a next are also characterized powers and special authorities in the performance of the ombudsman. One of the chapters is also the act of the ombudsman and other details about his activities. At the end of this work are examples where state authority has caused damage to the participant.

Keywords: the Ombudsman, Ombudsman, Ombudsman's history, terms of reference, authority, activity of the ombudsman

Chtěl bych poděkovat především vedoucímu své bakalářské práce panu JUDr. Vladislavu Štefkovi, za samotné vedení práce a jeho ochotu. Děkuji mu také za poskytnutí cenných rad ohledně samotného zpracování. Dále bych chtěl také poděkovat své rodině a přítelkyni za podporu a důvěru při studiu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV – HISTORIE A VÝVOJ	11
1.1 HISTORIE.....	11
1.2 VZNIK A VÝVOJ VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV.....	11
1.2.1 Vznik veřejného ochránce práv v ČR	13
2 CHARAKTERISTIKA POJMU VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV	15
2.1 DEFINICE VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV – OMBUDSMANA	15
2.1.1 Rozdělení instituce veřejného ochránce práv	18
3 PŮSOBNOST VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV	21
3.1 OCHRANA OSOB OMEZENÝCH NA SVOBODĚ.....	22
3.1.1 Počet provedených návštěv v různých typech zařízení.....	25
4 PRAVOMOCI VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV	26
4.1 ZVLÁŠTNÍ OPRÁVNĚNÍ.....	26
5 ČINNOST VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV	29
5.1 TYPICKÉ ZNAKY „DOBŘE SPRÁVY“	29
5.2 KONTROLNÍ A SAMOTNÁ ČINNOST VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV	32
5.2.1 Podání podnětu k zahájení šetření.....	32
5.2.2 Náležitosti podnětu.....	33
5.2.3 Možnost odložení podnětu	34
5.2.4 Zahájení šetření	35
5.2.5 Závěr šetření.....	35
6 VZNIK A ZÁNİK FUNKCE	41
6.1 ZÁNİK FUNKCE	41
II PRAKTICKÁ ČÁST	43
7 PŘÍPADY KDY DOŠLO KE ZPŮSOBENÍ ŠKODY PŘI VÝKONU VEŘEJNÉ MOCI	44
7.1 PŘÍPAD Č. 1	45
7.2 PŘÍPAD Č. 2	46
7.3 PŘÍPAD Č. 3	48
7.4 PŘÍPAD Č. 4	50
7.5 PŘÍPAD Č. 5	53
ZÁVĚR	55
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	57
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	60
SEZNAM OBRÁZKŮ	61
SEZNAM TABULEK	62

ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je veřejný ochránce práv. K výběru tohoto tématu přispěla především současná situace, jelikož samotná instituce veřejného ochránce práv je v poslední době velice diskutovaná a také medializovaná. V médiích, novinách, časopisech atd. se můžeme velice často setkat s články, ohledně činnosti, nebo samotné funkce veřejného ochránce práv, ale také řešených situacích, problémech apod. Většina občanů České republiky si je vědoma existence této instituce, avšak domnívám se, že určitá část lidí nemá vůbec představu, v jakých odvětvích a problémech by jim mohl veřejný ochránce práv pomoci.

Instituce veřejného ochránce práv má již bohatou historii a k jejímu vzniku došlo v 18. století ve Švédsku. K jejímu největšímu rozmachu však došlo až po konci druhé světové války, a postupně se tato instituce rozšířila do většiny zemí světa.

Ke vzniku veřejného ochránce práv v České republice došlo však teprve nedávno. V naší demokratické republice byli lidé velice zdecimováni předešlým komunistickým režimem a tak bylo zapotřebí zřídit určitý kontrolní orgán, který by dohlížel a kontroloval samotnou činnost veřejné správy.

Ombudsman, jak je též veřejný ochránce práv často označován, má za úkol především dohlížet na dodržování základních lidských práv a svobod. Jeho prioritou je dbát na korektnost soudních úkonů a všeobecně sloužit jako kontrolní orgán nad činností veřejné správy. Situace v postkomunistické době byla v naší zemi velice ovlivněna předešlým režimem a občané se proto tedy zcela oprávněně dovolávali instituce, která by dohlížela na správnost výkonu veřejné moci.

V roce 1999 byl tedy v České republice schválen zákon č. 349/1999 Sb. o veřejném ochránci práv, jenž nabyl účinnosti dne 28. 2. 2000. Tento zákon byl však postupem času již několikrát novelizován.

Mezi hlavní body této práce patří charakteristika a definice samotné instituce veřejného ochránce práv. Další kapitola je věnována jeho rozsahu působnosti a také přiblížení všech pravomocí a dalších zvláštních oprávnění, které jsou s výkonem této funkce spojeny. Součástí práce je také kapitola zaměřená na samotnou volbu veřejného ochránce práv, jelikož je velice důležité, aby byla do této funkce dosazena osoba, která je v tomto ohledu velmi

dobře vzdělaná a znalá. Zmíněny jsou také skutečnosti, kdy dochází k zániku či odvolání z funkce.

V práci je také důkladně popsána samotná činnost veřejného ochránce práv, včetně způsobu, jakým můžeme zažádat o jeho pomoc. Dále je zde také uvedeno, jaký je následný postup od zahájení šetření ze strany ombudsmana až do uzavření celého šetření v dané věci.

Praktická část je poté zaměřená na ukázkou různých příkladů, kdy státní úřad způsobil účastníkovi škodu při výkonu veřejné moci. V této části je uvedeno několik případů poskytnutí pomoci veřejného ochránce práv, s uvedeným výsledkem celého šetření ohledně daného problému. K těmto příkladům je poté doplněn můj vlastní názor s pohledem na celý problém a zhodnocení poskytnuté pomoci veřejného ochránce práv. Většinu těchto případů jsem čerpal ze souhrnných zpráv, které jsou poskytnuty široké veřejnosti. Souhrnné zprávy jsou uveřejněny na webových stránkách a jejich obsahem je shrnutí veškeré činnosti veřejného ochránce práv za uplynulý rok. Další informace jsem čerpal z odborné literatury, ale také internetových zdrojů, především z webových stránek samotného ombudsmana České republiky a také jiných článků z odborných konferencí apod. V práci jsou použity i prameny psané v anglickém jazyce, které byly následně přeloženy do češtiny. Jedná se především o definice a charakteristiky pojmu veřejný ochránce práv.

Podle mého vlastního názoru se instituce veřejného ochránce práv v České republice stala velice populární a vítanou. Lidé se často obracejí na ombudsmana s žádostmi o pomoc v různých odvětvích. Někdy však dochází k problémům s podáním žádostí, které nespadají pod působnost ochránce, avšak i v těchto případech je ochránce nápomocen a může poskytnout informace o dalším možném postupu při řešení daného problému. V dnešní době je tedy činnost veřejného ochránce práv velice přínosná a pozitivní, jelikož jistá nezávislá kontrola veřejné správy je v demokratickém státě velice důležitá.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV – HISTORIE A VÝVOJ

Smyslem této úvodní kapitoly je přiblížení vzniku samotného veřejného ochránce práv. Nejprve pouze pár vět jako zasvěcení do kapitoly.

Veřejný ochránce práv je vlastně český výraz pro Ombudsmana, což je vlastně mimo jiné i překlad do anglického jazyka. Pojmenování ombudsman se však v praxi používá i u nás, díky značnému zjednodušení a zkrácení celého názvu. Tohle označení se také často objevuje v médiích, novinách, či různých časopiseckých studiích, magazínech apod.

Hlavní myšlenkou veřejného ochránce práv je pomoc a ochrana lidí, před nesprávným počínáním úřadů či jiných organizací. Napomáhá také k uctívání základních práv a svobod občana, nebo také k ochraně před diskriminací. Zjednodušeně se dá tedy říci, že ochránce dbá a pomáhá dohlížet na vztah mezi občanem a výkonem státní moci.

1.1 Historie

Již v dávné minulosti mohou být některé skutečnosti velice podobné k dnešnímu chování a činnosti veřejného ochránce práv. Jedná se hlavně o podobnosti z doby starověku, hlavně tedy starověkého Říma, který může být pokládán za jakousi pomyslnou kolébkou právních funkcí a institucí díky existenci tzv. římského tribunu lidu.

Další starověkou podobností mohou být také někteří panovníci a jejich dohled a následné stížnosti na chování a vystupování vysoce postavených osob. Také ve starověké Číně existovaly dohlížečící instituce, které kontrolovaly správnost určitých státních funkcí.

Souvisejících historických podobností je více, avšak nelze je přímo srovnávat s dnešní již vyspělou formou veřejného ochránce práv, především kvůli časovému rozdílu. Zmíněné starověké podoby tedy nemohou být chápány jako totožní předchůdci dnešního ombudsmana, protože většinou postrádaly některé ze zásadních vlastností. Nebral se například velký zřetel na zastupování obyčejných lidí či jejich pravomocí apod. [1]

1.2 Vznik a vývoj veřejného ochránce práv

Vznik slova ombudsman má jistou spojitost se středověkým slovem „umbup“ což v překladu znamená moc či autorita, ale také se švédským výrazem „ombud“, pomocí kte-

rého byla pojmenována osoba, která vystupuje jako důvěrník, mluvčí, či zástupce jiných osob.

Jako první podloženou zmínku o vzniku funkce ombudsmana se stává později Švédsko, kdy v 18. století švédský král Karel XII zřídil instituci ombudsmana. Rokem 1713 započala éra veřejného ochránce práv, který měl sloužit hlavně k tomu, aby dohlížel na korektní jednání královských funkcionářů. Později roku 1809 byl také samotný ústav veřejného ochránce práv zaveden i do švédské ústavy.

V samotné ústavě byl poté popsán jako instituce, pomocí které je dohlíženo na to, aby byly dodržovány veškeré právní předpisy, zákony a normy. Ombudsman se tedy stal právoplatnou kontrolní funkcí a dohledem nad všemi soudci, vládními a ostatními úředníky. Dále byl ústavní zákon také doplněn o instrukce pro ombudsmana, ve kterém byly popsány jeho různé kompetence a možnosti působnosti či výkonu této funkce.

K největšímu rozmachu úřadu ombudsmana došlo poté ve 20. století v období po druhé světové válce. [2]

Další podobné instituce se poté objevují v přilehlých a sousedních zemích jako je například Norsko (1952) či Dánsko (1953). Dánsko pomohlo k následnému rozšíření úřadu ombudsmana do dalších demokratických, ale i nedemokratických zemí. Strůjcem tohoto rozmachu byl především první dánský ochránce práv, který započal následný rozvoj tzv. „ombudsmánie“ což vedlo ke vznikům úřadu ombudsmana v mnoha dalších zemích po celém světě.

Především tedy podle švédské předlohy se v průběhu 60. a následujících let rozšířila tato instituce do různých částí a zemí celého světa. Například Nový Zéland se dočkal svého ombudsmana roku 1962 dále třeba do zemí Velké Británie (1967), nebo také do Francie ale i do Afriky. Po celém světě je přes sto působících ombudsmanských úřadů. [3]

Nejprve funkci ombudsmana vykonávala pouze jedna osoba, ale s postupným zvyšováním náročnosti a dalších odborných schopností potřebných k výkonu této funkce, byli jmenováni jednotliví další pomocní zástupci. Označení veřejného ochránce práv se v jednotlivých zemích liší – viz ukázky níže:

- ❖ Kanada – Protecteur du citoyen
- ❖ Rakousko – Volksanwaltschaft
- ❖ Španělsko - defensor del pueblo

- ❖ - Francie – médiateur
- ❖ Polsko - Rzecznik praw obywatelskich
- ❖ Rusko – upolnomočennyj po pravam čelověka
- ❖ Rumunsko - Avocatul Popolurui

Kompetence ombudsmanů a rozsah jejich působnosti se v jednotlivých státech mohou lišit. Vždy se však jedná o člověka, který je pověřen dohlížet na jednání soudů, dbát na správnost státních úkonů, ale také pomoci vyřešit různé problémy či pochybnosti při úkonech veřejné správy. Dále například díky své vlastní iniciativě pomoci řešit občanskou protiprávnost či upozornit na nesprávnost jednání. [4]

1.2.1 Vznik veřejného ochránce práv v ČR

K rozmachu a prvních zmínek o veřejném ochránci práv v České republice dochází v postkomunistické době. Situace v zemi, co se týče hlavně správnosti jednání a korektnosti soudních úkonů, nebyla na přijatelné úrovni. Důvěra tehdejších občanů k jednání veřejné správy byla velmi nízká a zdecimované obyvatelstvo potřebovalo jistý pozitivní impuls. Občané se tedy dovolávali určitého kontrolního prvku, který by pomáhal dohlížet právě na činnost veřejné správy, jednání soudů a také dodržování základních pravomocí občanů.

Založení institutu však nebylo zcela jednoduché, nejprve se snaha soustředila ke zlepšení situace v soudnictví. Soudnictví však nebylo jediným problémem této doby, ale také jistá nezávislá kontrola veřejné správy byla dalším velice důležitým prvkem. [5]

Prvním náznakem zřízení ombudsmanské kontroly došlo v letech 1990 kdy zákon č. 540/1990sb., který se týkal generálního inspektora ozbrojených sil, byla založena instituce, která v sobě nesla jisté znaky veřejného ochránce práv. Zákon byl však rozšířen pouze pro vojenskou oblast, což si můžeme představit jako speciálního ombudsmana pro určité odvětví. [1]

Dalšího významného kroku kupředu došlo roku 1992, kdy byl kladen velký zřetel právě na problematiku ombudsmana a právě v tomto roce vyplynula první žádost o zřízení institutu veřejného ochránce práv, tak jak tomu bylo v jiných evropských státech. Mezi lety 1992 – 1999 bylo předneseno celkem sedm konceptů pro zřízení funkce ombudsmana, které byly však neúspěšné a k žádné změně nedošlo. Svého úspěchu se dočkal až osmý návrh, který

byl přijat 12. 8. 1999 a s ním byl také přijat zákon č. 349/1999 Sb. o veřejném ochránci práv a účinnosti nabyl po 60 dnech tj. 28. 2. 2000. [6]

Prvním českým ombudsmanem v České republice byl JUDr. Otakar Motejl, který byl zvolen dvakrát, avšak poté zemřel. Další nástupce můžeme vidět v obrázku níže. Současnou veřejnou ochránkyní práv je Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.

veřejný ochránce práv	zástupce veřejného ochránce práv
<u>JUDr. Otakar Motejl</u> ve funkci: 2000 - 2010	<u>Mgr. Anna Šabatová</u> ve funkci: 2001 - 2007
<u>JUDr. Pavel Varvařovský</u> ve funkci: 2010 - 2013	<u>RNDr. Jitka Seitlová</u> ve funkci: 2007 - 2013
<u>Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.</u> ve funkci: 2014 - dosud	<u>JUDr. Stanislav Křeček</u> ve funkci: 2013 - dosud

Obr. 1. Veřejní ochránci práv a jejich zástupci v ČR [7]

2 CHARAKTERISTIKA POJMU VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV

Následující kapitola se věnuje charakteristice pojmu veřejného ochránce práv. Uvedeny jsou různé definice tohoto institutu. Kapitola je rozdělena na více částí, kdy se věnuje samotné definici ombudsmana a později také klasifikaci této instituce.

2.1 Definice veřejného ochránce práv – ombudsmana

Definicí veřejného ochránce práv je nepřehledné množství a různě se od sebe liší, jelikož žádná definice nedokáže obsáhnout všechny prvky a znaky ombudsmana, protože by se staly často nesrozumitelnými a špatně pochopitelnými. V práci je dále uvedeno alespoň několik definic, které se pokusí přiblížit co nejlépe tuto problematiku.

Českého veřejného ochránce práv můžeme brát vlastně jako obdobu ve světě rozšířené funkce tzv. ombudsmana. Pojmenování ombudsman se stalo velice populárním a velice používaným, jelikož je zkrácené a přijatelnější než celý název – veřejný ochránce práv. Jak už bylo v práci zmíněno, název ombudsman se také často používá v médiích, novinových článcích či časopiseckých studiích, magazínech atd. Pojmenování ombudsman je tedy v dnešní době zcela normální a většina lidí je s ním seznámeno.

Veřejný ochránce práv je institucí, kterou vykonává pouze jedna nezávislá a nestranná osoba, která není přímou součástí veřejné správy a není tedy považována za úřad. Veřejný ochránce práv je dále zákonem pověřen ke kontrole a dohlížení na činnost veřejné správy. [8]

Instituce ombudsmana slouží jako nástroj k vnější kontrole činností veřejné správy. Veřejný ochránce práv je orgán, který působí samostatně a je nezávislý na veřejné správě. Ombudsman tedy poté dbá na správnost jednání veřejné správy a také dohlíží na dodržování pravomocí. [9]

Například v knize od autora Hendrycha D., která slouží také jako učebnice, pan Doc. JUDr. Vladimír Mikule popsal definici veřejného ochránce práv následovně: „*Celkově lze ombudsmana charakterizovat jako orgán (většinou jednu osobu), který je zejména i na orgánech výkonné moci nezávislý a odpovídá za svou činnost výlučně jen zákonodárnému sboru (ani jemu však není podřízen). Na základě stížností a podnětů občanů, které je povinen přijímat (a to i neformálním způsobem, třeba telefonicky), provádí vlastní šetření (někdy tak může činit i z jiného podnětu nebo z vlastní iniciativy) a zjistí-li, že práva občanů byla porušena, doporučuje správním orgánům provedení nápravy.*“ [10]

Jako další jsou uvedeny také definice ze zahraničních zdrojů, které nabízí pohled z odlišného úhlu, jelikož instituce veřejného ochránce práv se v různých státech mohou maličko lišit. Bylo využito několik charakteristik, které jsou přeloženy z anglického jazyka. Jedná se o vysvětlení pojmu ombudsman, který je rozdílně uveden v různých zdrojích. V následujících odstavcích je tedy zmíněno a popsáno několik různých definic a významů.

Například americký slovník *The American Heritage Dictionary* popisuje ombudsmana jako: „*Osobu, která prošetřuje stížnosti mezi neprávem poškozenými stranami, které představují zákazníci či občani nebo studenti a proti nim stojí instituce nebo jiné organizace.*“

[11]

Dalším vysvětlením uvedeným ve slovníku *Oxford dictionary of Politics* je napsáno, že pojem ombudsman pochází ze skandinávského původu (jak již bylo mimo jiné uvedeno v předešlých kapitolách) a představuje úřední osobou, která je schopna přijímat stížnosti od občanů. Pojem ombudsman je tedy v Evropě chápán jako veřejný úředník, který následně prošetřuje stížnosti od občanů, které se týkají protiprávnosti demokratického státu, porušování pravomocí či jakéhokoliv dalšího nezákonného jednání či dalších problémů v oblasti konání státní správy. [12]

Podobného názoru je také *Columbia Encyclopedia*, která docela jednoduše a srozumitelně popisuje veřejného ochránce práv jako Osobu, nebo jinak řečeno státně určený kontrolní orgán (veřejného činitele), jehož úkolem je řešení jednotlivých stížností občanů, které jsou směřovány proti výkonu vládních aktů či jiných činností. [13]

Dalším vysvětlením pojmu ombudsman je definice, kterou poskytla Mezinárodní advokátní komora. Popisuje veřejného ochránce práv, jako úředníka, který je ustanoven státem, nebo ústavou či parlamentem a je vykonáván nezávislou osobou. Definuje ho jako určitý orgán, který vede vysoce postavený veřejný činitel, který je pověřen přijímat stížnosti od poškozených občanů, vedené proti vládním agenturám, úředníkům či zaměstnavatelům a jejich konáních. Dále má ombudsman pravomoc tyto stížnosti prošetřovat, či dohlížet na správnost jednání. Následně poté doporučit nápravné opatření, či vydat zprávu, aby bylo v budoucnu zamezeno dalším podobným případům či pochybením. Ombudsman může také jednat ze své vlastní iniciativy a ne přímo na podnět občanů. [14]

V dalším zdroji konkrétně *Dictionary of Cultural Literacy: Politics* je ombudsman definován, jako úředník, který je pověřen vládou či jinou organizací k vyšetřování stížnosti lidí,

kteře byly vzneseny vůči lidem působících v daných institucích. Ombudsman je předurčen k poskytnutí pomoci jedincům s menší pravomocí. [15]

Například přímo v českém zákoně o veřejném ochránci práv je veřejný ochránce práv charakterizován následovně: „*Veřejný ochránce práv působí k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí uvedených v tomto zákoně, pokud je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, jakož i před jejich nečinností, a tím přispívá k ochraně základních práv a svobod.*“ [16]

V knize – Ústavní právo a státověda od p. Pavlíčka se nachází následující definice, jejímž autorem je Rowat D. C., který charakterizoval některé z hlavních znaků úřadu ombudsmana v kontextu s popisem úřadu švédského ombudsmana. Tyto znaky jsou všeobecně přijatelné pro ombudsmanské typy institucí. Veřejný ochránce práv podle jeho teorie:

1. Je činitelem parlamentu,
2. Jedná se o nestranného vyšetřovatele, který není nijak politicky závislý,
3. Nemá pravomoci rušit či měnit rozhodnutí orgánů,
4. Může vykonávat různá šetření na základě vlastní iniciativy,
5. Svou práci vykonává rychlými, levnými a neformálními způsoby [3]

Většina těchto definic se navzájem překrývají a jsou si různě podobné. Nelze však jednoznačně popsat a definovat tuto instituci a všechny její znaky do jedné obecné definice. Většinou se tyto instituce v různých zemích shodují svými hlavními znaky, ale mohou se lišit svými dílčími funkcemi, pravomocemi či působností.

Zjednodušeně řečeno veřejný ochránce práv byl zřízen hlavně z důvodů zjednodušení práce soudů, prezidenta a dalších orgánů, které byly často zatěžovány různými žádostmi, které často nespádaly do jejich kompetence. Veřejný ochránce práv tedy plní jistou funkci kontroly nad správností výkonu funkce veřejné správy. Dohlíží také na dodržování lidských pravomocí a chrání tak před protiprávním či nespravedlivým jednáním. Zabývá se také kontrolou zařízení, kde mohou být občané omezováni na svobodě, např. vězení, léčebny atd. Občané se na něj obracejí se stížnostmi na jednání veřejné správy, které bylo například vedeno nesprávně či protiprávně. Samotný ombudsman však může provádět šetření i ze své vlastní iniciativy a následně pak vydávat zprávy, pomocí kterých se snaží doporučit jak se správně zachovat v daném případě a v budoucnu tak pomoci předejít dalším problémům.



Veřejný ochránce práv

OMBUDSMAN

Obr. 2. Logo Veřejného ochránce práv v ČR [8]

2.1.1 Rozdělení instituce veřejného ochránce práv

Samotná instituce veřejného ochránce práv je poté dále různě rozdělena podle určitého tzv. modelu. Jak již bylo zmíněno výše, ombudsman se může v jednotlivých zemích různě odlišovat a neexistuje tedy jednotný styl této instituce ve všech státech.

Základní rozdělení je provedeno podle způsobu vzniku samotné instituce, neboli postavení ombudsmana v rámci státní moci. Nejčastěji je tedy tato instituce klasifikována do tří typů.

1. Ombudsman moci zákonodárné (parlamentní ombudsman)
 - Všeobecný
 - Zvláštní (speciální)
2. Ombudsman moci výkonné
3. Speciální ombudsman

Ombudsman moci zákonodárné (legislativní ombudsman) je nejstarším a zároveň také v dnešní době nejrozšířenějším modelem. Tento veřejný ochránce práv je volen parlamentem (či jiným zákonodárným orgánem) nejčastěji na předem určenou dobu. Tímto orgánem může být také odvolán. K tomuto orgánu je také vázán zákonem pomocí různých předepsaných povinností. Tento typ ombudsmana se vyskytuje ve většině zemí Evropské unie.

Druhým modelem je *ombudsman moci výkonné*, který je jmenován předsedou vlády, popřípadě hlavou státu. Následně z toho také logicky vyplývá, že je také vládě odpovědný. Tento model již není tak rozšířený. Jeho vazba s parlamentem je velice malá, nebo často vůbec žádná. Často se můžeme setkat také s označením „*nepravý ombudsman*“. Tento ombudsman je sám vlastně součástí veřejné správy, a proto jeho kontrola nad mocí výkonnou nebývá až tak účinná a efektivní.

Třetím modelem je *ombudsman speciální* (nebo často nazývaný *ombudsman smíšeného typu*). Tento model může být do funkce ustanoven legislativou, ale může také být součástí moci výkonné. Ombudsman je tedy následně odpovědný či podřízený zřizujícímu orgánu, díky čemuž je zařazován mezi výše zmíněné nepravé ombudsmany. Jedná se například o specializované ochránce práv, kteří působí v různých specializovaných oblastech (např. vězeňství, ombudsman pro ochranu dat, ombudsman pro ochranu dětí atd.).

Poslední dva modely jsou označovány jako nepravé, především z důvodu absence jejich nezávislosti. [3]

Pomocí výše popsaných modelů můžeme přejít k dalšímu dílčímu rozdělení. Jak již bylo výše nastíněno ombudsmany moci zákonodárné („pravé“) můžeme dále rozdělovat na všeobecné a speciální. Nejčastěji se rozlišují především podle jejich působnosti, ombudsman speciální zastává především činnost v nějakém specifikovatelném odvětví, (vojenství, vězeňství atd.) kdežto všeobecný se soustředí na činnost celé veřejné správy.

Všeobecné ombudsmany můžeme poté rozdělovat podle územního rozsahu působnosti na:

- Celostátní - působí na celém území státu
- Zemské - vyskytují se ve složených státech (Rakouskou, Německo atd.)
- Místní - působí pouze na určité části území

S postupem času dochází také ke zvyšování počtu stížností, které musí ombudsman řešit. Díky nárůstu tak dochází k tzv. dělbě moci, což znamená jmenování jednoho či více zástupců ombudsmana, nebo volbě samostatných i již zmíněných speciálních ombudsmanů pro konkrétní oblast.

Postupem moderní doby vznikl také nový druh tzv. „soukromý ombudsman“, který působí mimo státní strukturu, avšak bývá upraven zákonem.

Další klasifikací může být poté rozdělení, které je založeno na principu přístupu občana k ombudsmanovi.

- Skandinávský model
- Britský model
- Africký model

U skandinávského modelu je občan oprávněn se přímo obrátit na dotyčnou instituci. Na rozdíl pak u britského modelu je nejprve stížnost podána nepřímo poslanci a ten teprve následně na základě schválení podává stížnost dále k veřejnému ochránci práv. V případě afrického modelu se poté nejčastěji jedná o ombudsmany moci výkonné, které jsou složeny většinou z několika členů. Tento model není však rozšířen pouze v Africe, ale tyto ombudsmanské instituce jsou zavedeny i například v Rakousku. [3]

3 PŮSOBNOST VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV

Působnost veřejného ochránce práv slouží k ochraně před nesprávným či protiprávním jednáním úřadů a jiných institucí, které neodpovídá principům v demokratickém státě. Svou působností pomáhá také k ochraně základních práv a svobod každého občana a také před nečinností těchto institucí a orgánů. [17]

Samotná působnost veřejného ochránce práv v České republice je vytyčena zákonem o VOP č. 349/1999sb.

Působnost je poté dále rozdělena na tzv. pozitivní a negativní. Pozitivní působnost poté určuje orgány, na které veřejný ochránce práv dohlíží a kontroluje. Naopak u negativní působnosti jsou uvedeny orgány, na které se jeho působnost nevztahuje.

Mezi pozitivní působnost VOP patří:

- Ministerstva a jiné správní úřady s působností po celém území státu
- Správní úřady, které jim podléhají
- Českou národní banku jestliže působí jako správní úřad
- Radu pro rozhlasové a televizní vysílání
- Orgány územních samosprávných celků při výkonu státní správy

Dále se působnost vztahuje také na:

- Policii České republiky
- Armádu České republiky
- Zařízení, v kterých je vykonávána vazba či trest odnětí svobody, ochranná nebo ústavní výchova, ochranné léčení, zabezpečovací detence
- Veřejné zdravotní pojišťovny
- Hradní stráž
- Vězeňskou službu České republiky [17]

Veřejný ochránce práv je poté svou působností oprávněn k provádění systematických návštěv zařízení a míst, kde mohou být osoby omezeny na svobodě. Těmito návštěvami se

pomáhá předejít špatnému a ponižujícímu zacházení, mučení, trestání či jinému krutému zacházení a nekalým praktikám v těchto zařízeních. [10]

Mezi negativní pak patří subjekty, na které se působnost veřejného ochránce práv nevztahuje. Řadíme mezi ně například:

- Prezidenta
- Vládu
- Parlament
- Nejvyšší kontrolní úřady
- Orgány činné v trestním řízení
- Zpravodajské služby České republiky
- Soudy, s výjimkou orgánů státní správy soudů
- Státní zastupitelstva s výjimkou na orgány správy státního zastupitelstva [17]



Obr. 3. Působnost veřejného ochránce práv [18]

3.1 Ochrana osob omezených na svobodě

Dne 9. srpna 2006 byl přijat v České republice opční protokol o úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. S přijetím tohoto

protokolu musel být v České republice zřízen nový kontrolní orgán, který je nezávislý a bude provádět systematické návštěvy míst, kde jsou nebo mohou být osoby omezeny na svobodě. Tímto kontrolním orgánem byl dne 1. ledna 2006 pověřen právě veřejný ochránce práv.

Jedním z dalších úkolů veřejného ochránce práv je tedy provádění systematických preventivních návštěv různých míst a zařízení, kde jsou, nebo mohou být lidé omezeni na svobodě. Hlavním účelem těchto návštěv je zaručit respektování základních práv a také chránit před tzv. „špatným zacházením“. Pod pojmem špatné zacházení si můžeme představit takové jednání, které neuctívá lidskou důstojnost. Tohle zacházení může mít pak několik různých podob například jako mučení či kruté a ponižující zacházení, různé trestání a nedodržování základních osobních práv atd. [19]

Existuje veliké množství zařízení, ve kterých se provádí tyto preventivní systematické kontroly. Jde o zařízení jak veřejná (státní), tak i soukromá. Dané osoby jsou v těchto zařízeních umístěny buďto díky soudnímu rozhodnutí či rozhodnutí určitého orgánu veřejné moci. Tyto osoby jsou omezené na svobodě kvůli závislosti na poskytované péči.

Návštěvy se provádí v těchto zařízeních:

- Vězeňská zařízení – věznice, vazební věznice a ústavy pro výkon zabezpečovací detence
- Policejní cely a podobné místa, které slouží k umístění zatčených, zadržených, předvedených nebo zajištěných osob
- Zařízení, ve kterých je vykonávána ochranná nebo ústavní výchova – výchovné ústavy, diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou
- Zařízení pro zajištění cizinců, které slouží k zajištění cizinců se záměrem správního vyhoštění
- Azylová zařízení pro cizince
- Různá zařízení sociálních služeb, která nabízejí pobytové služby - domovy pro osoby zdravotně či mentálně postižené, domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, azylové domy, týdenní stacionáře, chráněné bydlení
- Zdravotnická zařízení jako jsou léčebné ústavy pro psychicky či dlouhodobě nemocné, zvláštní dětská zařízení (dětské domovy, jesle, ústavy pro kojence) nemoc-

nice (především oddělení, které poskytují lůžkovou péči) a jiné zdravotnické zařízení jako například záchytné stanice atd.

- Zařízení pro sociálně-právní ochranu dětí což jsou zařízení pro děti, které vyžadují okamžitou pomoc
- Veřejná zařízení, které slouží k přežití obyvatelstva v krizových situacích

Návštěvy těchto zařízení jsou prováděny systematicky, s preventivním ochranným charakterem a jsou pravidelné. Návštěvu lze provést v libovolném denním čase, klidně i v nočních či brzkých ranních hodinách bez ohledu na pracovní dny. Tyto návštěvy jsou následně realizovány pomocí předem stanoveného plánu v konkrétním časovém úseku. Do kompetencí ochránce či ochránce pověřených zaměstnanců kanceláře veřejného ochránce práv, spadá možnost bez předchozího upozornění navštěvovat kterékoliv zařízení, kde se mohou dotazovat všech osob (zaměstnanců, pacientů, atd.), navštívit libovolné prostory zařízení či nahlížet do různých spisů a písemností. Dále mohou pokládat otázky, hodnotit či kritizovat situaci v daném zařízení.

Ze zákona je také ochránce oprávněn nahlížet do zdravotnické dokumentace, aniž by potřeboval souhlas pacienta. Tyto systematické návštěvy také konzultuje s externími odborníky, jakou jsou lékaři, psychiatři, zdravotní sestry, inspektoři poskytování sociálních služeb atd.

Po dokončení návštěvy následně vypracuje zprávu, ve které jsou obsaženy různé návrhy či doporučení, které by pomohly ke zlepšení situace či k nápravě. Tuto zprávu následně předkládá osobě či úřadu, která je zřizovatelem daného zařízení, aby se k této zprávě vyjádřila. Tímto způsobem se ochránce pokouší navrhnout různé návrhy a opatření, pomocí kterých by došlo v jednotlivých zařízeních ke zlepšení situace a nápravě.

Zprávy slouží také ke zveřejnění komplexních posudků při návštěvách určitého typu zařízení. V těchto zprávách je vyhodnocen současný stav, a také upozorňuje na různé nedostatky. Dále jsou zde uvedeny ukázky příznivé praxe, popřípadě nabádá pověřené orgány ke změně či nápravě právní úpravy. Pomocí svých postřehů poté vytváří různé standardy, které by měly být dodržovány při zacházení s osobami, které se nacházejí v jednotlivých typech zařízení. Tyto zprávy a informace jsou také zveřejňovány na internetových stránkách.

Veřejný ochránce práv provádí šetření na základě stížností osob na činnost či nečinnost úřadů a jiných institucí, které vykonávají státní správu a dalších, které jsou uvedeny v zákoně č. 349/1999 Sb. o VOP. Stížnost může být podána i osobou, která je omezená na svobodě díky orgánu veřejné moci což znamená, že se nacházejí ve věznicích, výchovných ústavech, dětských domovech, zařízeních pro zajištění cizinců, nebo zařízení kde je vykonáváno ochranné léčení.

Stížnosti od osob, které pobývají v zařízeních sociálních, či zdravotnických služeb není ochránce oprávněn provádět šetření, jelikož osoby se zde nacházejí na základě vlastního souhlasu. [19]

3.1.1 Počet provedených návštěv v různých typech zařízení

Tab. 1. Počet návštěv [19]

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Počet návštěv	43	29	42	55	44	32	29	19

Tab. 2. Typy navštívených zařízení [19]

Typy zařízení	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Vězeňská zařízení	3	0	4	7	1	1	0	5
Policejní cely	4	0	0	34	4	5	4	2
Zařízení ochranné a ústavní výchovy	1	0	0	2	24	18	3	2
Zařízení pro cizince	2	0	0	2	1	0	0	1
Zařízení pro azylanty	2	0	0	2	0	0	0	0
Zařízení sociálních služeb	29	21	31	7	1	5	16	7
Zdravotnická zařízení	2	8	7	1	13	3	6	2

4 PRAVOMOCI VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV

Mezi pravomoci veřejného ochránce práv patří možnost provádět nezávislá systematická šetření, jak již bylo uvedeno výše. K tomuto rozšíření pravomoci a působnosti veřejného ochránce práv došlo v roce 2006, kdy byl novelizován zákon o VOP. Následně poté může vydávat různá doporučení či návrhy, které by vedly ke zlepšení situace a pomohly napravit různé chyby v „chování“ daného zařízení, institutu či úřadu. Danou instituci může poté také veřejně vyzývat k nápravě určitých chyb.

Mezi jeho pravomoci nespadá možnost měnit nebo rušit rozhodnutí soudu, nebo také jinak vstupovat do sporů vedených soudy. Veřejný ochránce práv dále není oprávněn zasahovat do soukromoprávních sporů, které mezi sebou vedou občané. Nemůže tedy nijak ovlivňovat výkon soudní moci.

V pravomocích ochránce je možnost vstupovat do jakýchkoliv prostor úřadů a zařízení, které spadají do oblasti jeho působnosti. Může také následně nahlížet do spisů a dotazovat se všech zaměstnanců, kteří se v daném zařízení nacházejí. Jak již bylo zmíněno výše, ochránce může také pokládat otázky osobám, které jsou omezeny na svobodě a to i bez přítomnosti jiné osoby. Povinností úřadů je také poskytnutí veškerých informací, písemností či jiných materiálů, které si ochránce vyžádá. Vztahuje se to také na materiály, důkazy a písemnosti, které se týkají zkoumaného případu.

Další pravomocí je také schopnost zbavit osobu mlčenlivosti, pokud je to potřeba vzhledem k šetření. Pokud ombudsman zjistí nějaké chyby v činnosti úřadu, je následně úřad povinný poskytnout vysvětlení popřípadě se pokusit navrhnout způsob adekvátní nápravy. Pokud však úřad neposkytne vysvětlení či nepředloží jistý návrh, který by vedl ke změně, rozhodnutí vydá samotný ochránce a navrhne tak možnosti nápravy způsobených pochybení. Jestliže samotný úřad nereaguje a nesnaží se o nápravu, tak je v pravomocí ochránce se obrátit na nadřízený orgán.

V moci veřejného ochránce práv je také možnost následně poskytnout veškeré informace o vedeném šetření široké veřejnosti. [4]

4.1 Zvláštní oprávnění

Kromě pravomocí, které jsou spjaty s výkonem a činností ohledně šetření, disponuje ochránce také dalšími zvláštními pravomocemi. Tyto zvláštní oprávnění jsou podrobně popsány v zákoně o VOP konkrétně v § 22 – 24. Veřejný ochránce práv by se měl sloužit

tedy ke zkvalitnění činnosti veřejné správy a přispět k nápravě při různých pochybeních ze strany úřadů a jiných institucí v oblastech jeho působnosti. Jednou z nich je například možnost podat doporučení, které vede k úplnému zrušení, či jen dílčí změně právních, nebo vnitřních předpisů. Tyto návrhy předkládá odpovědnému úřadu popřípadě vládě, pokud se jí to přímo týká. Následně je poté VOP pověřen informovat poslaneckou sněmovnu podle §24(odst. c).

Bližší poté v §22 zákona o VOP je uvedeno, že daný správní úřad musí do 60 dnů po předložení těchto doporučení poskytnout své vyjádření veřejnému ochránci práv. Jestliže daný úřad tyto doporučení ke zrušení či dílčí změně odmítne, tak veřejný ochránce práv informuje nadřízený úřad, vládu, jedná-li se o ústředně správní předpisy, popřípadě dané náležitosti oznámí veřejnosti. Může také tuto situaci popsat ve svých souhrnných zprávách o své činnosti. Od roku 2004 je také VOP oprávněn přímo předkládat materiály, které jsou potřebné při jednáních vlády na rozdíl od minulosti, kdy podklady předkládal nejprve předsedovi vlády, který je dále předložil osobě zodpovědné za lidská práva, a teprve následně se předložily k připomínkovému řízení. [17]

Mezi další zvláštní oprávnění patří také možnost účasti při jednání ústavního soudu ohledně zrušení právního předpisu. VOP je oprávněn předložit k ústavnímu soudu návrh na zrušení právního předpisu, pokud se jedná o nařízení vlády či jiné vyhlášky ministerstev atd. Veřejný ochránce práv však postupuje tímto způsobem zcela výjimečně a to pouze v případech pokud má dané nařízení či vyhláška negativní dopad na lidská práva. [20]

Další důležitou pravomocí, která už byla párkrát v této práci zmíněna, je bližší popsána v §23 odst. 1. Jedná se o povinnost každoročně překládat vládě souhrnnou písemnou zprávu o své činnosti za uplynulý rok. Tato zpráva se předkládá také prezidentovi republiky, senátu, vládě, ministerstvům a dalším správním úřadům. Zpráva musí být předložena do 31. března a vždy je také zveřejněna například pomocí internetu atd. Díky zveřejnění těchto zpráv se pak může široká veřejnost obeznámit s vykonanou prací veřejného ochránce práv. Na internetu se vyskytuje již několik souhrnných zpráv z činnosti za uplynulou dobu v letech 2001-2015. Ve zprávách poté nalezneme souhrn všech prováděných činností v tomto roce a také výsledky různých šetření atd.

Mezi další povinnosti patří také soustavné seznamování veřejnosti s činností veřejného ochránce práv a také obeznámení o názory, které vyplynuly z činnosti ombudsmana. Tato povinnost je popsána §23 odst. 2., není zde však uvedeno, do jaké míry má být veřejnost

informována a ani jakým způsobem. Informování veřejnosti se provádí nejčastěji pomocí internetových stránek, médií, přednášek, tiskových konferencí atd. Pokud bychom chtěli nahlédnout do souhrnných zpráv, můžeme navštívit webové stránky kanceláře veřejného ochránce práv (ochrance.cz), kde jsou zveřejněny veškeré zprávy a dokumenty o činnosti VOP.

Poslední zvláštní oprávnění je popsáno v §24 zákona o veřejném ochránci práv a popisuje vztah ochránce vůči poslanecké sněmovně. Jak již bylo zmíněno VOP je úzce spjat s poslaneckou sněmovnou a je jí odpovědný z výkonu svojí funkce, avšak není jí nijak podřízen. Jedná se tedy o striktně nezávislý orgán a poslanecká sněmovna se nemůže jakkoli vměšovat do činnosti VOP pokud není jinak povoleno zákonem. V §24 je dále popsáno, že nejméně každé tři měsíce musí VOP předložit poslanecké sněmovně souhrnnou zprávu o své aktivitě, zprávu o určitých případech, ve kterých se nepodařilo dosáhnout potřebných opatření, které by vedly k napravení situace podle §20. Dále zprávu o návrhu k úpravě, zrušení, nebo vydání právního předpisu, který se řídí §22.

VOP má také možnost osobního kontaktu se sněmovnou prostřednictvím schůzí, kterých je oprávněn se osobně účastnit, pokud se daná věc týká jeho působnosti a to i tehdy, jestliže samotná schůze byla prohlášena za veřejnosti nepřístupnou. Je tedy oprávněn požádat o udělení slova k dané problematice, které mu bude uděleno. Díky této možnosti je tak schopen vynést své poznatky ze souhrnných zpráv, ale také jinak reagovat a vyjádřit se k dané situaci. Samotný ochránce a jeho spolupracovníci se také účastní velkého počtu akcí a konferencí, které pořádá poslanecká sněmovna. [17]

5 ČINNOST VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV

Veřejný ochránce práv by měl svou činností napomáhat občanům, kteří se stali obětí při nesprávném, či vůbec žádném jednání veřejné správy. Pokouší se pomoci lidem, kterým byla vykonána nějaká křivda v souvislosti s výkonem veřejné správy. Snaha o pomoc veřejného ochránce práv a veškeré možné úskalí, již byly zmíněny v předešlých kapitolách, avšak následující kapitola se věnuje popisu toho, jak se vůbec k pomoci dopracovat.

Jelikož již byla zmíněna působnost veřejného ochránce práv a také jeho pravomoc a jiná zvláštní oprávnění, v této kapitole pak zjistíme, jak můžeme o pomoc požádat, či jaké náležitosti by měla tato žádost obsahovat. Dále pak také bude přiblížen postup od přijetí daného podnětu, přes zahájení samotného šetření, a nakonec samozřejmě také ukončení a vyhodnocení celého šetření. Zmíněny jsou také některé hlavní charakteristické rysy výkonu této funkce, kterými by se měl ombudsman řídit a těmi začneme.

5.1 Typické znaky „dobré správy“

Jedná se vlastně o jakési typické rysy tzv. dobré správy. Pojem dobrá správa však není ustanoven žádnou právní normou. Pod tímto pojmem si můžeme tedy představit nějaké správné chování a souhrn dobrých mravů ve veřejném právu a také ve výkonu veřejné správy. Tento princip dobré správy by tak měl uznávat každý zúčastněný pracovník ve veřejné správě. Jelikož v zákoně o veřejném ochránci práv je také uveden pojem „dobré správy“, tak JUDr. Otakar Motejl v roce 2006 uspořádal konferenci, která byla zaměřena právě na osvětlení principů veřejné správy, a uvedl zde deset stěžejních znaků, které by popisovaly pojem dobré správy.

1. Dodržování právního řádu

Jedná se vlastně o jakési ustanovení „*postupovat v souladu s právním řádem České republiky a vykládat právní předpisy podle jejich smyslu, v souladu s principy dobré správy, s respektem ke stanoviskům nadřízených úřadů a konstantní judikatuře soudů.*“ Nadřízené úřady jsou poté povinny poskytnout jednoznačné a také srozumitelné právní stanoviska úřadům, které jsou podřízeny. Také nabádá úředníky k tomu, aby nezneužívali svých pravomocí, které jim byly svěřeny zákonem.

2. Nestrannost

Tímto principem se rozumí, aby nedocházelo k nerovnému zacházení s osobami a také aby každá osoba měla možnost se svobodně vyjádřit. Pokud však úřad z jistých důvodů nepřihlíží k vyjádření, musí vždy tento krok patřičně odůvodnit. Není možné, aby stížnost řešil úředník, na kterého byla tato stížnost podána.

3. Včasnost

Dalším principem je poté včasnost, která zavazuje úřad, aby každou podanou stížnost vyřídil bez zbytečného protahování a zabýval se tak vyřešením v určitém přiměřeném čase a pokud dojde ke zdržení tohoto jednání, je povinen vysvětlit osobě důvod průtahu a zdržení tohoto procesu. Jestliže může mít výsledek jiného jednání vliv na další jednání, je snahou úřadu vyřešit řízení ještě před ukončením řízení, které s ním souvisí. Principem včasnosti se tedy upravuje doba, za kterou je šetření prováděno, aby tak nedocházelo k zbytečným průtahům jednání a pokud se tak stane, aby vždy byl udán důvod.

4. Předvídatelnost

Tento princip předvídatelnosti pak dále upravuje možnost, aby každý podobný či shodný případ, který byl již jednou řešen, byl vyřešen stejným či podobným korektním způsobem a odlišoval se co nejméně od předchozích případů. Upravuje také, aby úřady používaly podobné postupy v totožných, nebo obdobných případech. Pokud použije jiný postup, je vždy povinen odůvodnit tento výběr odlišného postupu.

5. Přesvědčivost

Dalším principem je přesvědčivost, pomocí kterého jsou osobám předkládány informace, díky kterým osoba dokáže pochopit smysl a účel celého řízení a dokázala se tak orientovat v průběhu tohoto šetření a mohla využít svá práva. Tyto informace jsou především o zjištěných skutečnostech a o jejich povinnostech vůči úřadu. Úředník se tak snaží vykládat tyto informace srozumitelným způsobem, aby zamezil případnému mylnému vyložení těchto informací. Pokud má daná osoba dotazy, je vždy snahou úředníka na tyto otázky odpovědět tak, aby je patřičná osoba pochopila, i když není v dané oblasti znalá. Následně i veškeré úřední dokumenty, které jsou určeny těmto osobám, jsou zpracovány přehledně a hlavně srozumitelně.

Díky tomuto principu lze zjednodušeně říci, že úředník tedy poskytuje osobě informace a také podává informace o vývoji postupu v budoucnu.

6. Přiměřenost

Tímto principem se obecně rozumí, že úřad je povinen aby své pravomoci v mimořádných situacích vůči osobám uplatňoval tak, aby postup nebyl příliš tvrdý a nepřiměřený. Prioritou daného úřadu je zvolit takový postup řízení, aby jednání s osobami, které se jej účastní, bylo šetrné a přiměřené. Snahou úřadu je poté dbát na postup, který co nejvíce zohledňuje práva občanů a jejich zájmy.

7. Součinnost

Úřad by měl vždy usilovat o celkové vyřešení určitých problémů, které osobu trápí. Snaží se také o udržování kontaktu mezi stranami či jinými úřady a také zajišťuje jistou komunikaci mezi zúčastněnými. Snahou úřadu je také dodržovat kontakt v každém konkrétním problému až do jeho úplného vyřízení.

8. Odpovědnost

Tímto principem se po úřadu požaduje, aby při rozhodování věcí, či otázek které spadají do jeho působnosti, nevyhýbal a nepokoušel se tak o nečinnost vůči tomuto vedenému jednání. Je povinností úřadů, aby se vždy jednoznačně vyjádřil k daným návrhům a vzneseným námitkám. Pokud došlo k jistému pochybení je povinností úřadu poskytnout omluvu, doznat se k tomuto pochybení a následně také přijmout opatření k nápravě.

9. Otevřenost

Dalším principem je otevřenost, kterou se vlastně rozumí, že každá osoba je oprávněna nahlížet do všech dokumentů a úředních listů. Osoba je také oprávněna pořizovat si kopii jakéhokoliv dokumentu či ostatních materiálů. Úřad také uchovává veškeré materiály a vede si jejich evidenci, aby byl schopen jakýkoliv dokument zpětně dohledat. Na těchto dokumentech jsou následně uvedeny základní informace o úředníkovi (jméno, kontakt), který dokument zpracoval.

10. Vstřícnost

Pod pojmem vstřícnost můžeme hledat chování úředníků, které je zdvořilé, milé a sympatické. Jedná s danými osobami s respektem a také zachovává jistou korektnost vůči ostatním úředním pracovníkům. Prioritou úřadu by mělo být poskytnout

pomoc osobě a dosáhnout tak vyřešení vzneseného problému. Úřad věnuje všem podáním dostatečnou pozornost a vždy je povinen na tyto podání odpovědět, pokud nedochází k opakovaným podáním či případům, které již byly prošetřovány a nevnášejí tak žádné nové skutečnosti. [21]

5.2 Kontrolní a samotná činnost veřejného ochránce práv

5.2.1 Podání podnětu k zahájení šetření

Nejčastěji se setkáváme se čtyřmi možnostmi, jak podat podnět, aby následně mohlo být zahájeno šetření. Podnět pro veřejného ochránce práv smí podávat fyzická i právnická osoba, pokud se domnívá, že došlo k pochybení při výkonu veřejné správy, nebo nebyly dodrženy základní občanská práva, či došlo k jinému pochybení při jednání úřadu. Ombudsman nemusí přijímat podněty pouze od občanů České republiky, ale i od cizinců, avšak jejich pobyt zde musí být legální. Přijetí podnětu podaného fyzickou osobou je v naší zemi nejčastější.

Mezi další možnosti patří také zahájení šetření z vlastní iniciativy veřejného ochránce práv. K postupu jednání z vlastní iniciativy dochází především v případech, kdy se vyskytne jistý problém, týkající se funkce veřejné správy a situace vyžaduje zásah veřejného ochránce práv.

Výsledný podnět nesmí být nijak kontrolován úřady, pokud je podnět podán osobou, která je nějak omezena na svobodě, nesmí dojít k zásahu do podaného podnětu, či být nějak upraven zaměstnancem, či úředníkem, který se nachází v daném zařízení. Podnět nepodléhá také žádnému poplatku a je zcela zdarma.

Z podaného podnětu pak musí být zřetelné, kdo je autorem a podavatelem tohoto podnětu, vůči kterému úřadu je podán a také důvod k podání podnětu, neboli jak bylo dotyčným „ublíženo“.

Existuje mnoho způsobů podání podnětu:

- 1) Písemně – patří mezi nejrozšířenější způsoby podání podnětu. Podavatel stížnosti vyplní a vytiskne formulář, který je také dostupný na webových stránkách, nebo přímo v sídle kanceláře VOP. Následně pak vyplněný formulář zašle poštou. Není

však nutné používat přímo formulář, ale je zde i možnost napsat formální dopis, který bude obsahovat všechny potřebné náležitosti podnětu a občan v něm popíše danou situaci a problém.

- 2) Elektronickou poštou – podavatel pomocí elektronické pošty kontaktuje VOP. Pomocí této zprávy pak může být v příloze přiložen vyplněný formulář, nebo také může daný problém opět popsat i bez formuláře. Opět však zde musí být uvedeny potřebné údaje a daný email nemusí obsahovat elektronický podpis.
- 3) Datovou schránkou – Podnět může být také podán do datové schránky, jejíž identifikační kód je uveden na webových stránkách VOP. Jedná se vlastně o velice podobný způsob jako doručení podnětu emailem. Opět zašle vyplněný formulář, nebo svůj problém vylíčí.
- 4) Interaktivním on-line formulářem – tento způsob je velice pohodlný, jelikož tento online formulář pomáhá podavateli se samotným vyplněním krok po kroku. Velikou výhodou tohoto způsobu je záruka, že daný podnět bude obsahovat veškeré potřebné náležitosti. Tento online formulář najdeme opět na webových stránkách VOP.
- 5) Osobně doručit – v tomto případě stěžovatel doručí daný formulář či sepsanou stížnost osobně přímo do kanceláře VOP, která sídlí v Brně. Při osobním doručení nemusí být stížnost vždy písemná, ale může ji doručit také na nosiči dat.
- 6) Osobně do protokolu – stěžovatel se dostaví osobně do kanceláře VOP, kde následně projedná a sepiše svou stížnost s právníkem. Právník dále stěžovateli pomůže s pochopením případných nejasností a také vysvětlí všechny náležitosti, popřípadě popíše možný postup při řešení daného problému. [22]

5.2.2 Náležitosti podnětu

Samotné podání podnětu je vcelku neformální a jednoduché, tak aby porozuměl každý občan či stěžovatel, který chce podnět podat. Avšak některé hlavní náležitosti podnětu jsou popsány zákonem o VOP konkrétně v §11.

V podnětu musí být dostatečně popsány veškeré okolnosti týkající se projednávané věci, dále také zde musí být uvedeno, jestli byl tento problém již předložen některému jinému

státnímu orgánu a popřípadě uveden výsledek tohoto jednání. Součástí podnětu je také jméno, příjmení, bydliště popřípadě jiné údaje o stěžovateli.

Právnícká osoba je povinna také uvést název a sídlo, a dále také osoby, které jsou oprávněny jednat jejím jménem. Dále v podnětu musí být uvedeno označení úřadu, popřípadě jména úředníků, proti kterým směřuje tento podnět.

Stěžovatel je povinen také doložit doklad o tom, že úřad byl neúspěšně vyzván k nápravě. Pokud je podnět směřován proti dílčímu rozhodnutí, musí stěžovatel přiložit také kopii tohoto rozhodnutí. [17]

5.2.3 Možnost odložení podnětu

Ochránce může v některých situacích podnět odložit, v jiných situacích je dokonce povinen podnět odložit. Povinností je však v obou případech o tomto rozhodnutí informovat stěžovatele. Veřejný ochránce práv je povinen odložit podnět pokud nespadá do jeho působnosti, nebo se netýká osoby, která podnět podala. Ochránce však může následně poradit jak danou situaci řešit, či nabídnout pomoc v řešení situace. V případě podání podnětu jinou tzv. třetí osobou se může pokusit zahájit šetření z vlastní iniciativy, avšak pouze pokud spadá do jeho působnosti.

Ochránce může také odložit podnět, pokud podnět neobsahuje veškeré potřebné náležitosti a stěžovatel je nedodal ani ve stanovené lhůtě. Další možností může být, že podnět je neopodstatněný, nebo od právní moci rozhodnutí uplynula již doba, která je delší než jeden rok. Dále například pokud již byla tato skutečnost ochráncem prošetřena a v podnětu se nenachází žádné nové skutečnosti. K odložení také dojde, pokud je zrovna projednávána soudem či již soud rozhodnul v dané věci.

Pokud je ochránci doručeno podání, které je svým obsahem „*opravným prostředkem podle předpisů o řízení ve věcech správních nebo soudních, žalobou nebo opravným prostředkem ve správním soudnictví, anebo ústavní stížností*“, je ochránce povinen informovat stěžovatele a poučit jej o budoucím správném postupu.

5.2.4 Zahájení šetření

Jestliže daný podnět splňuje všechny požadavky k podání a přijmutí, spadá také do působnosti veřejného ochránce práv, nedošlo tedy k odložení podnětu či poučení stěžovatele jakým způsobem má dále postupovat, může veřejný ochránce práv zahájit šetření. O zahájení šetření je povinen informovat stěžovatele. Písemně také informuje příslušný úřad o zahájení šetření a předloží také informace a materiály, které byly uvedeny stěžovatelem. Daný úřad se poté k těmto skutečnostem vyjádří.

V zákoně jsou také uvedeny veškeré pravomoci a oprávnění, které může ochránce práv využívat. Tyto pravomoci a oprávnění jsou již z určité míry zmíněny i v předešlé kapitole o pravomocích ochránce.

Veřejný ochránce práv může během šetření vstupovat do všech prostor úřadu, pokládat otázky všem zaměstnancům daného úřadu, a také komunikovat s osobami, které se nachází ve vyšetřovaném zařízení, a to i bez přítomnosti jiné osoby.

Povinností úřadů, ve kterých probíhá šetření je poté poskytnout veškeré informace, vysvětlení, materiály, či jiné spisy a písemnosti veřejnému ochránci práv, pokud si je vyžádá. Všechny tyto požadavky musí úřad poskytnout ombudsmanovi v předem stanovené lhůtě. Další povinností úřadu je vypracovat písemné vyjádření, týkající se skutkových a právních otázek, provést ochráncem navržené důkazy, nebo provést činnosti dozoru, které byly navrženy ochráncem a ze zákona jsou k nim oprávnění.

Dále je ochránce oprávněn podle § 15 odst. 3 se osobně účastnit ústního jednání a vykonávání důkazů úřady a pokládat zúčastněným osobám otázky. V pravomocích ochránce je také možnost zbavit osobu mlčenlivosti (pokud byla osobě mlčenlivost zákonem přidělena).

Veškeré státní orgány a osoby, které jsou součástí výkonu veřejné správy je povinností poskytnout veřejnému ochránci práv veškerou pomoc, kterou by si ochránce vyžádal.

5.2.5 Závěr šetření

Závěrem šetření veřejného ochránce práv bývá shrnutí všech poznatků, ke kterým došlo při šetření v dané věci, a následně vydá zprávu o výsledku šetření.

Tuto zprávu je povinen zaslat jak stěžovateli, tak i odpovědnému úřadu či instituci, které se šetření týká. V praxi se setkáváme se skutečností, kdy ombudsman svým šetřením nezjistil jakékoliv pochybení úřadu. Druhým případem je naopak zjištění, že k pochybení úřadu došlo.

Nezjištění pochybení

Při nezjištění pochybení ve vedeném šetření veřejným ochráncem práv, je další postup definován podle § 17.

Pokud veřejný ochránce práv nezjistil jakékoliv porušení právních předpisů a je si tedy jist, že k pochybení úřadu nedošlo, vyrozumí o této skutečnosti stěžovatele i daný úřad. Při doručení těchto písemností obou stranám, činnost vedená v tomto šetření zpravidla končí a stížnost je tak vyřízena.

V dopisu adresovanému stěžovateli poté uvede, že při šetření nedošlo ke zjištění pochybení úřadu, dále informuje stěžovatele, podle kterých zákonu se při tomto šetření řídil. V dopise také uvede, z jakého důvodu uznal postup úřadu jako správný, popřípadě sdělí stěžovateli jisté doporučení, či jinou prospěšnou informaci, nebo radu. [4]

Zjištění pochybení a opatření k nápravě

Další možností výsledku šetření je tedy skutečnost, že došlo k jistému pochybení ze strany úřadu, či jinému porušení právních předpisů a tento podnět byl tedy oprávněný.

Veřejný ochránce práv následně vyzve odpovědný úřad, aby podal vyjádření, ke kterému má ze zákona 30 dní. Po podání vyjádření záleží také na přístupu konkrétního úřadu, který buďto provede nápravu ve stanovené lhůtě 30 dní, nebo akceptuje navrhnutá opatření, které by směřovaly k nápravě a veřejným ochráncem práv byly shledány jako dostatečné. Při přijetí daných návrhů a opatření, následně ombudsman informuje stěžovatele i úřad.

Pokud však daný úřad neprovedl navrhnutá opatření, nebo veřejný ochránce práv nepovažuje provedená opatření za dostatečná, popřípadě ve stanovené lhůtě 30 dní se daný úřad nevyjádřil, ombudsman zašle zprávu stěžovateli i úřadu, která obsahuje závěrečné stanovisko i návrhy k opatření a nápravě. [23]

V zákoně o veřejném ochránci práv je poté uveden souhrn opatření, která může VOP navrhnout:

- a) *„zahájení řízení o přezkoumání rozhodnutí, úkonu nebo postupu úřadu, lze-li je zahájit z úřední moci*
- b) *provedení úkonů k odstranění nečinnosti*
- c) *zahájení disciplinárního nebo obdobného řízení*
- d) *zahájení stíhání pro trestný čin, přestupek nebo jiný správní delikt*
- e) *poskytnutí náhrady škody nebo uplatnění nároku na náhradu škody“*

[24]

V praxi se tedy pomocí výčtu těchto opatření snaží veřejný ochránce práv vyřešit veškeré problémy. Musíme brát však v potaz, že ombudsman nemá pravomoc měnit, či rušit právní rozhodnutí, či jinak zasahovat do výsledné činnosti daného úřadu, nebo úředních osob. Právě opatření týkající se náhrady škody je v praxi často nepoužitelné, jelikož o odškodnění musí žádat právě poškozená osoba. V tomto případě však může veřejný ochránce práv doporučit následný postup, popřípadě informovat dotyčnou osobu o souvislostech v daném případě a možných dalších krocích.

Následně poté, co byla úřadu doručena závěrečná zpráva, musí úřad podat do lhůty 30 dnů své vyjádření, ve kterém veřejnému ochránci práv sdělí, k jakým nápravným opatřením došlo, či jaké provedl změny, které by vedly k nápravě. Pokud však úřad nepředloží zmíněné vyjádření, nebo nedodržel předepsanou lhůtu 30 dnů, VOP vyrozumí nadřízený úřad. Ke stejnému postupu dochází také, když veřejný ochránce práv neuzná provedená opatření jako způsobilá a dostatečná. VOP je tedy vždy povinen vyrozumět nadřízený úřad, nebo danou věc zveřejnit, nejčastěji pomocí médií či webu. Jestliže neexistuje nadřízený úřad, VOP informuje vládu. Pokud však nedojde ani k následné nápravě, může ombudsman podat zprávu až k poslanecké sněmovně.

Jestliže veřejný ochránce práv jednal ze své vlastní iniciativy, při výkonu šetření mu náleží stejné pravomoci a oprávnění, jako při šetření založeném na podaném podnětu. Tato skutečnost je dále popsána paragrafem 21 zákona o VOP.

Shrnutí

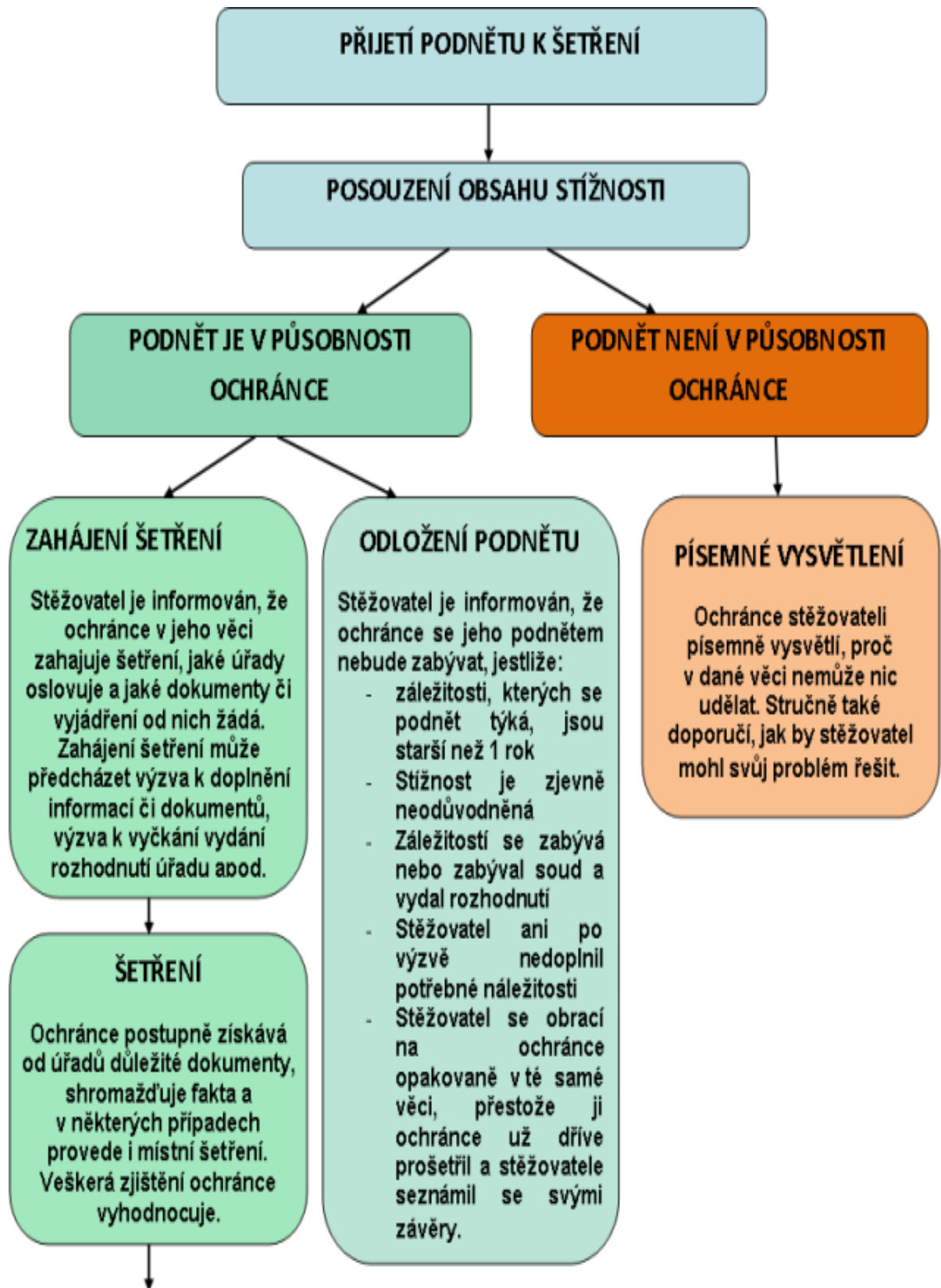
Mezi hlavní činnost veřejného ochránce práv můžeme zařadit právě zmíněné provádění šetření na základě podnětů, či z vlastní iniciativy.

To však zdaleka není veškerá činnost, kterou ombudsman provádí. Jako další z činností můžeme považovat například návštěvy zařízení, kde jsou osoby omezeny na svobodě apod. Jistou činností je také předkládání svých závěrečných a souhrnných zpráv za činnost v průběhu roku. Dále tady můžeme zařadit i různé účasti na konferencích apod. a také jistou informační činnost, kterou předkládá VOP veřejnosti.

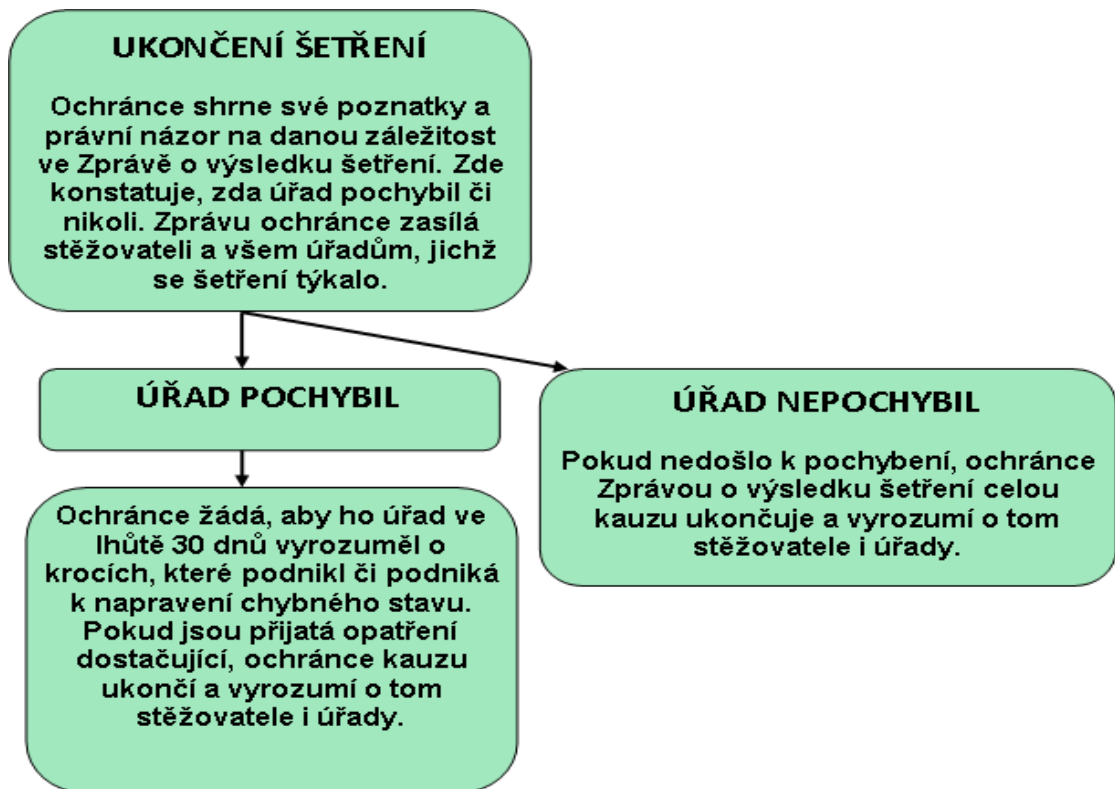
Činností, které zastává veřejný ochránce práv je mnoho a některé z nich byly již zmíněny výše v předchozích kapitolách jako např. právě předkládání souhrnných zpráv či návštěvy zařízení apod.

Účelem tohoto shrnutí byla jakási snaha uzavřít tuto problematiku a vytvořit si tak obecný pohled na činnost veřejného ochránce práv.

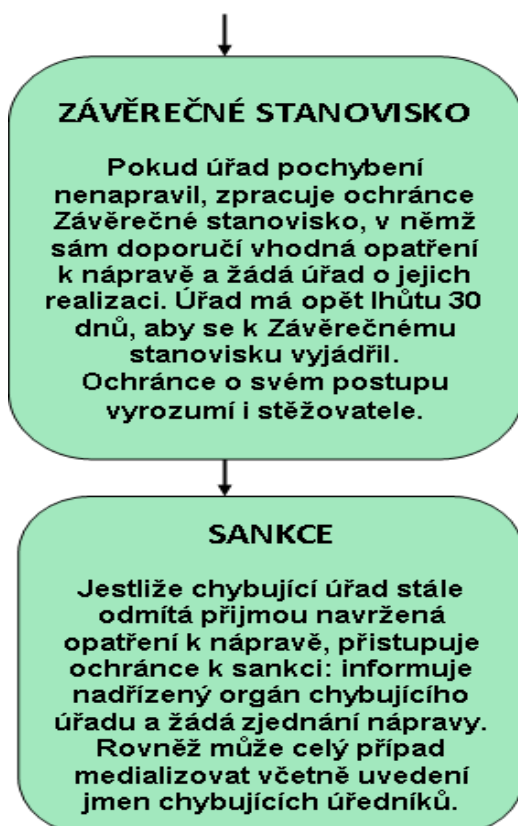
Obrázek, který je umístěný níže a jeho zpracování je velmi zdařilé, nám pomůže také shrnout poznatky, jak veřejný ochránce práv postupuje při přijetí podnětu. V obrázku je viditelné, že po přijetí podnětu ombudsman posoudí jeho obsah a jestli daný podnět spadá do jeho působnosti, či nikoliv. Pokud spadá do působnosti ochránce, postupuje následujícími kroky a zahájí šetření, nebo daný případ odloží. V obou případech však informuje podavatele, jak již bylo podrobně zmíněno výše. Pokud do působnosti ochránce vznesený podnět nespadá, ochránce písemně vysvětlí stěžovateli, proč daný podnět zamítl a doporučí budoucí postup. Při započatí šetření postupuje různými kroky, až do uzavření šetření a vyřknutí závěrečného stanoviska.



Obr. 4. Činnost 1 [25]



Obr. 5. Činnost 2[25]



Obr. 6. Činnost 3 [25]

6 VZNIK A ZÁNİK FUNKCE

V České republice je veřejný ochránce práv i se svým zástupcem volen a samotná volba je vcelku složitá. Veřejný ochránce práv má vždy svého zástupce, který je pouze jeden a podléhá stejnému volebnímu způsobu, jako samotný ochránce. Volba do funkce probíhá ze čtyř navržených kandidátů. Dva kandidáty navrhne vždy Senát a další dva vhodné kandidáty nominuje prezident České republiky. K tomuto nominování dochází především kvůli nezávislosti a nestrannosti při volbě.

Samotný ochránce je volen vždy na funkční období trvající šest let. Pokud by chtěl ve své funkci setrvat, lze toho dosáhnout pouze v případě na sebe navazujících období. Délka období je stanovena na 6 let, především z důvodu, aby vykonávání funkce veřejného ochránce práv mělo větší trvání, než funkční období členů Poslanecké sněmovny. [4]

Samotným ochráncem může být tedy zvolen jakýkoliv člověk, který je volitelný i do Senátu. Sídlo samotného veřejného ochránce práv se nachází v Brně, kde sídlí také celá „Kancelář veřejného ochránce práv“ včetně jeho zástupce. Zvolený zástupce může následně zastupovat ombudsmana ve všech možných činnostech a plném rozsahu, pokud je veřejný ochránce práv nepřítomen. Samotného zástupce může ombudsman dále pověřit například určitým odvětvím své působnosti.

Při zvolení do funkce je povinen veřejný ochránce práv do lhůty 10 dní složit slib předsedovi Poslanecké sněmovny. Pokud nedojde k řádnému složení slibu zvolenou osobou, nemůže dojít k výkonu funkce.

6.1 Zánik funkce

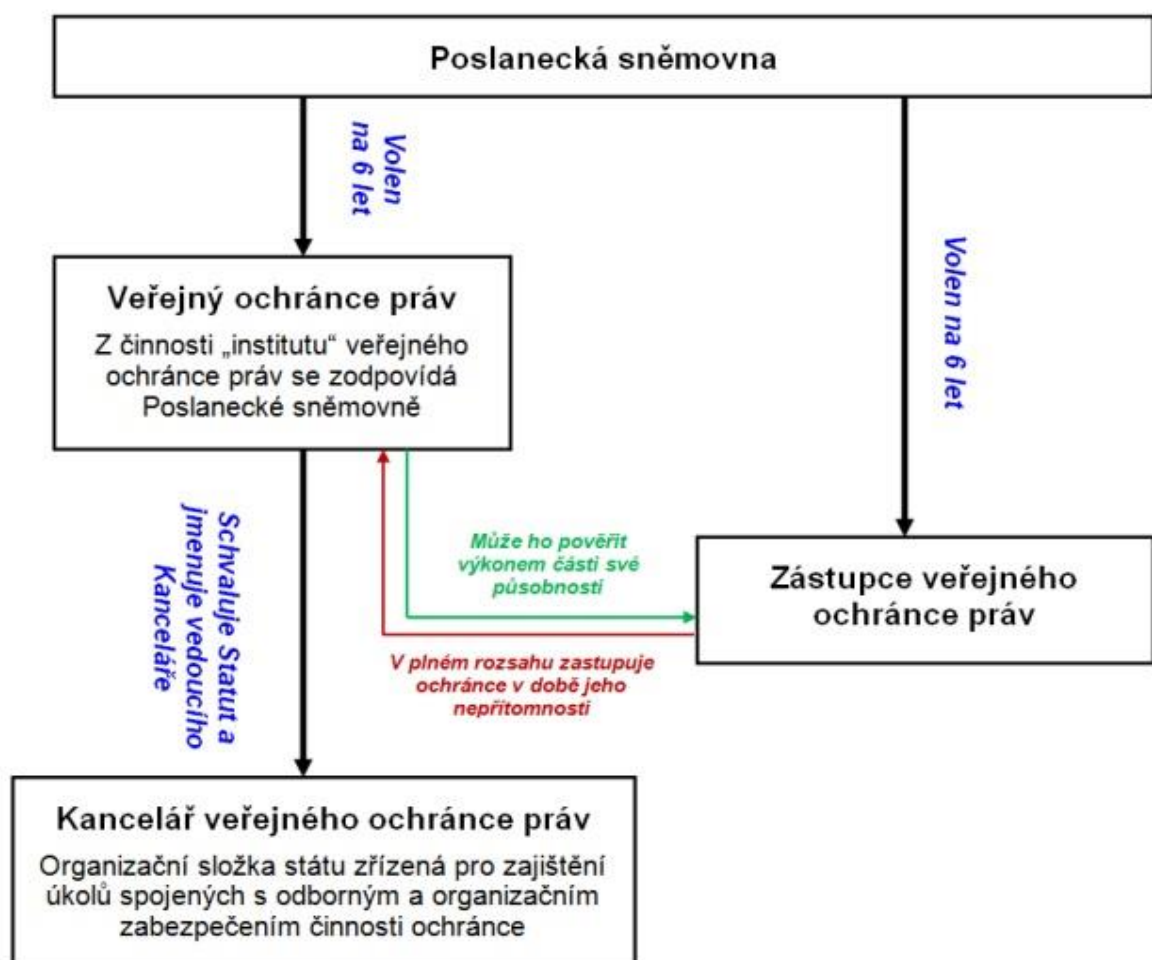
Souvislosti ohledně zániku funkce veřejného ochránce práv jsou podrobně popsány podle §6 zákona o veřejném ochránci práv. V paragrafu 6 je následně uveden seznam všech možností, kvůli kterým může dojít k zániku funkce ombudsmana. K zániku funkce dochází v těchto případech:

- Z důvodu vypršení mandátu
- Vzdáním se funkce
- Došlo k pravomocnému odsouzení

- Ztráta možnosti volitelnosti do Senátu

K samotnému zániku funkce může dojít také ze strany Poslanecké sněmovny a to v případech, když je například veřejný ochránce práv členem některé z politických stran, nebo vykonává určitou funkci přímo ve veřejné správě. Funkce také zaniká, pokud ochránce vykonává jistou výdělečnou činnost, či v jiných případech, které jsou neslučitelné s výkonem funkce ombudsmana.

Samotné odvolání z funkce je vyřčeno předsedou Poslanecké sněmovny a vždy o tom písemně informuje osobu, která tímto pozbyla funkci veřejného ochránce práv. [24]



Obr. 7. Volba a zánik funkce [26]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 PŘÍPADY KDY DOŠLO KE ZPŮSOBENÍ ŠKODY PŘI VÝKONU VEŘEJNÉ MOCI

Hlavním cílem této práce v praktické části je uvést několik případů, kdy státní úřad způsobil účastníkovi škodu. Pokusím se tedy uvést příklady, kdy z různých důvodů byla způsobena škoda a poté přidat svůj vlastní názor na řešenou situaci.

Existuje několik možností, kdy mohla být účastníkovi způsobena škoda při výkonu veřejné moci, ale také při její nečinnosti. Ke způsobení škody dochází například i tehdy, když je daný úřad nečinný, nebo dochází-li ke zbytečným průtahům při výkonu veřejné moci.

Tyto možnosti a další náležitosti jsou také popsány zákonem č. 82/1998 Sb. o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím, nebo nesprávným úředním postupem. U nás v České republice patří mezi případy způsobení škody při výkonu veřejné moci skutečnost, kdy došlo k nezákonnému rozhodnutí, což může znamenat nesprávné rozhodnutí o vazbě, ochranném opatření, či jiném trestu. Další možností je skutečnost, kdy došlo k nesprávnému úřednímu postupu, což můžeme chápat například jako nepřiměřeně dlouhou dobu řízení a zbytečné průtahy, ale také úplnou nečinnost daného úřadu či instituce, jak již bylo zmíněno výše.

Stěžovatel může poté požadovat náhradu škody, nebo přiměřené zadostiučinění.

Pojmy spojené s touto kapitolou:

Pod pojmem **nesprávný úřední postup** můžeme rozumět skutečnost, kdy nedošlo ke splnění povinností vykonat jistý úkon, nebo nedošlo k vydání rozhodnutí ve stanovené lhůtě, kterou určuje zákon. Pokud však tato lhůta není zákonem určena, nesmí docházet k průtahům a rozhodnutí musí být vydáno ve lhůtě přiměřené. Pod pojmem nesprávný úřední postup si tedy můžeme představit nečinnost, nebo zbytečné průtahy při výkonu úředního jednání apod.

Dalším pojmem je **náhrada škody** což znamená, že došlo k jisté majetkové újmě, která byla způsobena nesprávným úředním postupem, nebo nezákonným rozhodnutím. Žádost musí být podána stěžovatelem a podává se k odpovědnému ministerstvu. Dané ministerstvo musí o této žádosti rozhodnout ve lhůtě 6 měsíců. Součástí této žádosti o náhradu ško-

dy musí být také doložení podkladů o průtazích, či nečinnosti, o zrušení rozhodnutí kvůli jeho nezákonnosti, popřípadě dále vyložit škody, ke kterým v této souvislosti došlo a také objasnit výši požadované náhrady (doložením například ušlých zisků atd.).

Posledním pojmem je **přiměřené zadostiučinění**, což můžeme chápat jako nějaké odškodnění za vzniklou nemajetkovou újmu. U této možnosti nemusí být spáchána finančně vyčíslitelná škoda. S touto možností se můžeme setkat, jestliže kvůli nezákonnému rozhodnutí, či nečinností úřadu se cítí daná osoba jakkoli poškozena. Jedná se většinou o skutečnost, kdy osoba utrpěla psychickou újmu, jiné zdravotní následky apod. a proto požaduje patřičné odškodnění. Jako způsob odškodnění může být také jednoduchá omluva od daného úřadu, či instituce. V jiných případech, kdy omluva nestačí jako satisfakce, se poté jedná o finanční odškodnění.

7.1 Případ č. 1

Prvním případem je stížnost, se kterou se na veřejného ochránce práv obrátil občan v souvislosti s nečinností o vyřízení jeho žádosti o náhradu škody, která byla způsobena nepřiměřenou délkou soudního jednání. Tato stížnost byla vedena proti ministerstvu spravedlnosti. Samotná stížnost byla podána dne 5. května 2009 a po čtrnácti dnech došlo k vyrozumění stěžovatele, že daná stížnost byla přijata ombudsmanem. Jelikož samotná stížnost nebyla ministerstvem vyřízena ani ve lhůtě šesti měsíců, stěžovatel opakovaně kontaktoval ministerstvo, které však stále nereagovalo. Občan tedy kontaktoval veřejného ochránce práv, na kterého se obrátil se svou stížností. Při šetření vedeným ombudsmanem došlo ke zjištění, že k vyhodnocení žádosti o náhradu škody došlo po čtrnácti měsících, tedy dne 28. července 2010. Samotná stížnost, která byla klasifikována jako žádost o náhradu škody, byla vyřízena kladně a bylo uznáno, že délka vedeného jednání byla opravdu nepřiměřená a došlo tedy ke značnému průtahy. Stěžovatel však jednoznačně nedokázal předložit důkazy o odpovědnosti státu za vzniklou újmu a nebylo tedy možné tyto požadavky ani z části jakkoli mimosoudně vyrovnat. Následovně byl stěžovatel informován a poučen o možnostech dalšího postupu a také eventuálně kontaktování příslušného soudu.

Výsledek:

Veřejný ochránce práv tedy podal vyjádření, že pokud ministerstvo nebylo schopno danou žádost o náhradu škody rozhodnout a vyřídit ve lhůtě šesti měsíců, mělo podavateli tuto skutečnost oznámit a také ho následně informovat a poučit o jeho právech a následném možném postupu či možnosti obrácení se na příslušný soud. [27]

Vlastní názor:

Podle mého názoru dochází k průtahům v podobných situacích zcela zbytečně. V mnohých případech by se dalo takovýmto stížnostem předejít pouhým kontaktováním žadatele, tak jako podotkl veřejný ochránce práv. Pokud se jedná o jednoduchou žádost, která není nijak specificky zkomplikována, mělo by být prioritou ministerstva vyřídit tyto žádosti co nejrychleji a nedostávat se tak do svízelných situací, kdy dojde k napadení daného úřadu (ministerstva) ohledně nepřiměřené délky vedeného jednání. Pokud by došlo k vyrozumění podavatele a poskytnutí informací o možném budoucím postupu, či poučení o možnosti podání žaloby k příslušnému soudu, ulehčilo by se tak samotnému ministerstvu od dalších povinností a komplikací. Domnívám se, že samotný občan by byl také díky tomuto poučení spokojen. Samotný podavatel, který nemusí být dostatečně znalý v právním prostředí, by díky tomuto poučení mohl dále tuto skutečnost řešit a dopracovat se tak k tíženému výsledku o náhradě škody.

7.2 Příklad č. 2

Dalším případem, který jsem vybral do praktické části je opět situace, kdy se stěžovatel obrátil na veřejného ochránce práv s žádostí o prošetření postupu při řízení Ministerstva práce a sociálních věcí v řízení ohledně přiměřeného zadostiučinění, jelikož Úřad práce České republiky, konkrétně krajská pobočka v Brně, nedodržela zákonem stanovenou lhůtu a neposkytla vyjádření a rozhodnutí o příspěvku na péči.

Tato žádost byla manželkou stěžovatele podána v srpnu 2012 a zmíněný úřad práce vydal rozhodnutí následně až v červenci roku 2013. Ministerstvo vydalo své rozhodnutí o odvolání až v lednu roku 2014. Manžel stěžovatelky obdržel vyjádření ministerstva, které žádost o péči zamítnulo, a stěžovatel s ním nesouhlasil.

Ministerstvo poté vypovědělo, že nezamítá skutečnost, že opravdu k průtahům v daném řízení došlo. Problémem však bylo, že manžel stěžovatelky nemá právo uplatnit svůj nárok na zadostiučinění v souvislosti se vzniklou nemajetkovou újmou, jelikož mělo náležet jeho manželce, která však v listopadu roku 2013 zemřela. Manžel se tedy domáhal tohoto zadostiučinění, které by mělo náležet jeho ženě.

Veřejná ochránkyně práv poté využila předpokladů, které byly potvrzeny i vydaným rozsudkem dne 9. října 2014 nejvyššího správního soudu, ve kterém byla uvedena skutečnost, že daní řízení bylo vedeno za přítomnosti stěžovatele tak i jeho manželky. Stěžovatel je také označen jako osoba, která poskytuje péči žadatelce, a tím pádem je stěžovatel právoplatným nástupcem manželky v řízeních před správními orgány, jelikož jeho žena zemřela.

Výsledek:

Veřejná ochránkyně práv závěrem svého šetření uvedla skutečnost, že pokud je stěžovatel nástupcem své manželky při vedených řízeních o příspěvku na péči, je tedy zcela zřetelné, že je považován za osobu, která má nárok uplatnit svůj nárok na přiměřené zadostiučinění. Tento nárok na přiměřené zadostiučinění, mu také náležel v souvislosti se skutečností, že se opravdu jednalo o nepřiměřenou délku vedeného řízení.

Ochránkyně práv také podotkla, že stěžovatel má nárok na přiměřené zadostiučinění v penězích za nemajetkovou újmu, jako právní nástupce účastníka řízení a musí brát také zřetel na dobu, po kterou bylo vedeno dané řízení s jeho právním, v tomto případě zemřelým předchůdcem. Veřejná ochránkyně práv poskytla také další pozitivní argumenty pro stěžovatele.

Veřejná ochránkyně práv následně vydala tuto zprávu o proběhlém šetření a předložila ji ministryni práce a sociálních věcí, která tuto žádost stěžovatele přehodnotila a přiměřené zadostiučinění mu tak bylo přiznáno. Celkové přiměřené zadostiučinění bylo ve výši přes 13 tisíc Kč. [28]

Vlastní názor:

Podle mého názoru, kdy v tomto případě došlo opět k obrovskému průtahu daného řízení, došlo alespoň k pozitivnímu vyřešení celého problému. Úřad uznal svou chybu a přiznal, že doba řízení byla velice nepřiměřená, a došlo tedy ke zmíněnému průtahu, za což poskytl

svou omluvu. Větší problém však nastal s přiznáním přiměřeného zadostiučinění. Úřad nechtěl přiznat toto zadostiučinění manželce stěžovatelky, jelikož bylo určeno pro jeho manželku a tedy pouze ona by měla mít na něj nárok, jenže manželka v průběhu řízení zemřela. Po kontaktování veřejného ochránce práv s žádostí o pomoc však bylo zahájeno šetření v dané věci, které pomohlo vyřešit tento problém. Veřejná ochránkyně práv pomohla objasnit tento problém pomocí svých pravomocí, kdy po prostudování spisů vydaných nejvyšším ústavním soudem zjistila skutečnosti, že manžel byl účastníkem daného řízení a je také považován za nástupce své zemřelé ženy.

Domnívám se, že k tomuto výsledku by nemuselo dojít, pokud by muž své zemřelé ženy nepožádal o pomoc veřejnou ochránkyni práv, která pomohla vyřešit tento problém a pomohla tak manželce dokázat, že má nárok na zadostiučinění, které mělo náležet jeho ženě. Občan, který nemusí být v těchto oblastech právního systému tak informován, by tak mohl bez pomoci VOP přijít o svou náhradu škody v podobě zadostiučinění.

Myslím si, že pokud by nedošlo k zásahu a započatému šetření ochránkyni práv, manžel své zemřelé ženy by se svého zadostiučinění nedočkal. Jeho žena zemřela v průběhu vedeného řízení a úřad v tomto případě rozhodně pochybil a délka řízení byla jednoznačně nepřiměřená. Z toho důvodu si myslím, že uznání přiměřeného zadostiučinění, bylo podle mého názoru oprávněné.

7.3 Případ č. 3

Na veřejného ochránce práv se obrátila další osoba s podnětem, který byl veden proti úřadu městské části. Postup tohoto úřadu byl paní stěžovatelkou považován za chybný a nespravedlivý. Důvodem tohoto podání podnětu bylo, že přerušila studium na vysoké škole a pobírala materiální zajištění od úřadu práce. Po vyčerpání možnosti k podpoře se v září roku 2002 obrátila na úřad městské části a požádala jej o poskytnutí sociálních dávek. Tyto dávky jí také byly přiznány, avšak k vyplacení došlo až na základě podání nové žádosti a to v lednu roku 2003.

Veřejný ochránce práv tedy započal šetření v dané věci, pomocí kterého zjistil pochybení úřadu a také uznal, že jeho postup byl nesprávný. K tomuto zjištění, že došlo k pochybení úřadu, jej vedla skutečnost, že vedená řízení o dávkách sociální péče spadá pod režim správního řádu, pokud jinak neurčují zvláštní právní ustanovení či předpisy. V zákoně o

správním řízení a v jeho znění, které bylo platné v době řízení, je upraven samotný průběh řízení tak, že samotné řízení zahajuje na návrh účastníka daného řízení, nebo ze vzneseného podnětu určitého správního orgánu.

Samotné řízení bylo zahájeno dne 23. září roku 2002, kdy stěžovatelka podala svou žádost o přiznání dávek. Od tohoto dne je povinností úřadu ve lhůtě 30 dnů podat vyjádření o rozhodnutí, v ojedinělých a jinak složitých případech je lhůta prodloužena na 60 dnů. Úřad městské části však žádné vyjádření o rozhodnutí v dané věci nevydal a ani nevyzval stěžovatelku, aby doplnila svou žádost o další náležitosti, tak jak je uvedeno v zákoně. Každé správní řízení musí být ukončeno řádným rozhodnutím v dané věci, k čemuž nedošlo, a tím pádem byl tento postup shledán chybným a protiprávním. Způsobené pochybení úřadu neospravedlňuje ani fakt, že rozhodl v nově podané žádosti v lednu roku 2003, jelikož se jednalo o další vedené správní řízení.

Dotyčná úřední osoba neuznala svou chybu a ani nenapravila svůj chybný postup při šetření. Příslušná pracovnice pouze konstatovala, že došlo k pochybení ze strany paní podavatelky z důvodů, že nedoplnila všechny náležitosti, které jsou potřebné k rozhodnutí v dané věci.

Avšak po obdržení závěrečné zprávy z šetření veřejného ochránce práv nakonec úřad městské části uznal svou chybu, a uznal také, že došlo k pochybení ze strany úřední pracovnice. Úřad také přijal veškerá doporučení a opatření k nápravě navržené veřejným ochráncem práv. Veškeré sociální dávky, které dosahovaly výše 8 444 Kč, byly stěžovatelce zpětně doplacený. Jednalo se o sociální zabezpečení za měsíce září, říjen, listopad, prosinec roku 2002. Následně také byly poučeny o dané situaci všechny pracovnice oddělení sociálních věcí a samotný problém byl také dopodrobna rozebrán s chybující sociální pracovnicí, což vedlo nápravě při dalších možných pochybeních v tomto ohledu.

Výsledek:

Při šetření veřejným ochráncem práv bylo tedy zjištěno pochybení daného úřadu, ve věci rozhodování o dávkách sociální péče. Daný úřad v tomto jednání postupoval chybně a v nesouladu s aktuální právní úpravou. Díky tomuto chybnému postupu v daném řízení způsobil tak žadatelce škody ohledně dávek. Samotná škoda dosahovala výše 8 444 Kč, která ji však po ukončení šetření veřejného ochránce práv byla vrácena v celkové výši. [29]

Vlastní názor:

Jak již bylo zmíněno v minulých případech, opět došlo k jistému průtahu ve vedeném řízení. Konkrétně ve lhůtě k vydání rozhodnutí, která je stanovena zákonem. Navíc v tomto případě došlo také k jistému pochybení ze strany pracující úřednice.

Domnívám se, že k podobným případům, kdy chybí úřední osoba, dochází poměrně často. Ne vždy je však poškozená osoba schopna se vůči tomu chybnému jednání bránit a myslím si, že v určitých případech poškozené osobě ani nedojde, že došlo k nějaké chybě, či byla jinak poškozena. V tomto případě došlo ke způsobení škody účastníkovi při výkonu veřejné správy v souvislosti s ušlými sociálními dávkami za určitě měsíce, jelikož nedošlo k řádnému vyrozumění podavatelky.

Podle mého názoru se mohlo předejít jistému pochybení pouhým informováním podavatelky, aby doplnila potřebné náležitosti do žádosti, popřípadě pak k dané žádosti vydat jednoznačné vyjádření o rozhodnutí.

Opět se ukázalo, že pomoc veřejné ochránce práv dostála svého a došlo tak k napravení daného pochybení a pomohlo stěžovateli dopracovat se k náhradě způsobené škody, která byla způsobena protiprávním a chybným jednáním úřadu.

7.4 Případ č. 4

Jako další případ pomoci veřejného ochránce práv jsem vybral skutečnost, kdy Ministerstvo spravedlnosti České republiky dodatečně splnilo požadavky jistého pana J.L. V tomto případě se jednalo o finanční náhradu za způsobenou újmu na zdraví při výkonu vazby v časovém rozmezí od 8. dubna 1948 do 20. září roku 1949. Veřejný ochránce práv tedy započal šetření ohledně podané stížnosti vůči ministerstvu spravedlnosti České republiky, konkrétně odboru odškodňování. Ministerstvo v minulosti zamítlo podanou žádost poškozené osoby, ve které si stěžovatel nárokoval odškodnění za způsobenou škodu na zdraví, ke které došlo při výkonu vazby ve výše zmíněném období. Žádost stěžovatele o odškodnění za vzniklou škodu na zdraví byla však zamítnuta. Podle ministerstva stěžovatel dostatečně neprokázal, že ke škodě na zdraví došlo v kontextu s výkonem vazby, což bylo také důvodem zamítnutí žádosti. Stěžovatel však předložil veškeré lékařské dokumenty, doložil vyjádření odborných lékařů včetně čestných prohlášení, vše také podložil časovou posloupností. Žadatel si byl tedy jist, že svou vzniklou újmu na zdraví, ke které došlo

v souvislosti s výkonem vazby dostatečně prokázal. Osoba také dále upozornila na fakt, že po propuštění z vězení se potýkal s horším společenským uplatněním, v důsledku způsobené nemoci, a nedařilo se mu po dobu 10 let sehnat práci. V průběhu deseti let po odpykání vazby byl často hospitalizován, což mu také velice stěžovalo pracovní uplatnění. Samotný žadatel dal také striktně najevo svůj nesouhlas s proběhlým soudním řízením a také podotkl, že by se dožadované spravedlnosti nemusel dožít.

Ministerstvo spravedlnosti podalo informace veřejnému ochránci práv, že žádost o odškodnění pana J.L. byla podána dne 28. června 1991. Ke všemu také dodalo, že podkladem žádosti, byl výsledek Okresního soudu ve vedeném trestním řízení, nikoliv však podklad s rozhodnutím o soudní rehabilitaci.

Výsledkem tohoto jednání byl poté zprošťující rozsudek, že danou žádost nelze splnit. V souvislosti s tím bylo také podotknuto, že žádost o náhradu škody, která vznikla při výkonu vazby, by byla akceptovatelná podle předpisů, které byly platné v období, kdy došlo k vynesení rozsudku. Další uvedenou skutečností byla informace, že požadavek na odškodnění byl již promlčen a v přítomnosti již odškodnění nelze poskytnout. Podobné vyjádření bylo také žadateli poskytnuto i při opakovaném kontaktování ministerstva pomocí dopisu, ke kterému došlo dne 23. ledna 1992. Rozhodnutí o opakovaném zamítnutí bylo následně odůvodněno faktem, že soudní zákon o rehabilitaci jednoznačně nepokrývá možnost poskytnout odškodnění, pokud již dané řízení skončilo zproštěním.

Při případech odškodňování se poté v praxi setkávali se skutečností, že některé osoby, které byly trestně stíhané v rozmezích roku 1948 až do začátku šedesátých let, nevyužily možnosti zažádat o náhradu škody, i když podle zákona splňovali veškeré předpoklady. Díky tomuto problému bylo následně povoleno v určitých případech se řídit zákonem o soudní rehabilitaci v souvislosti s odškodněním osob, které bylo nezákonně zbaveny svobody popřípadě majetku v období mezi 25. 2. 1948 až do 1. 1. 1990 a to i v případě, že nedošlo k zahájení trestního stíhání. Podmínkou však bylo, že v minulosti nedošlo k úplnému odškodnění podle dřívějších předpisů.

Žadatel tedy opakovaně podal žádost v podobě dopisu o odškodnění na ministerstvo spravedlnosti dne 24. března 1998. Došlo také k vydání deklaratorního rozhodnutí okresním soudem, které sloužilo zároveň jako podklad k možnému odškodnění.

Výsledek:

Výsledkem celé této kauzy je poté uznání odškodnění, jehož základem bylo rozhodnutí zmíněného okresního soudu ze dne 30. září 1998. O tomto výsledku byl následně žadatel informován dne 30. října 1998. K uplatnění nároku na odškodnění však došlo až dne 24. ledna 2000 prostřednictvím dopisu. Z poskytnutých lékařských zpráv však nebyla zřetelná souvislost mezi výkonem vazby a způsobením újmy na zdraví. Ministerstvo spravedlnosti poslalo také dne 11. dubna 2002 dopis, ve kterém žadateli sdělilo, že došlo k opětovnému posouzení žádosti, jejímž závěrem bylo uznání nároku na náhradu škody a tedy vyhovění podané žádosti. Nárok na tuto náhradu škody vzniklé na zdraví je potřeba uplatnit nejpozději do dne 12. dubna 2002.

Žadateli byla následně uznána náhrada škody v celkové výši 6 tisíc Kč, jak bylo uvedeno v odborném posudku.

Veřejný ochránce práv následně ocenil přístup úředních osob ministerstva spravedlnosti, především za dodatečné vyhovění podané stížnosti. Ocenil také fakt, že dostatečně zvážili, jaký dopad by mohlo mít zamítnutí této žádosti. [30]

Vlastní názor:

V tomto případě nedošlo k žádnému průtahy ze strany úřadů jako v předešlých případech, avšak tento případ je odlišný a spíše složitý co se týče samotného právního ustanovení ohledně odškodňování.

Podle mého názoru měl opět obrovský vliv na výsledek tohoto celého případu veřejný ochránce práv. Snaha žadatele o náhradu škody za způsobení újmy na zdraví, která vznikla při výkonu vazby, byla docela zřetelná. Docházelo k opakovanému podávání žádostí včetně pokusů prokázat, že k poškození zdraví došlo bezprostředně v souvislosti s výkonem vazby, avšak marně.

Celému vyřešení přispěl až veřejný ochránce práv, který je dostatečně znalý právních předpisů a dokázal tak, že nárok na odškodnění je oprávněný. Domnívám se tedy, že díky pomoci veřejného ochránce práv popřípadě poskytnutím informací ohledně daného případu pomohlo žadateli dosáhnout zdárného konce.

Jak již jsem zmínil i v předešlých případech, ne každý člověk je dostatečně právně vzdělaný, aby si v podobných složitých situacích poradil sám. V těchto případech je tu však om-

budsman, který na základě podnětu dokázal opět sjednat nápravu a přispěl tak dosažení náhrady škody v celkové výši 6 tisíc Kč jak předurčoval lékařský posudek. Myslím si, že bez pomoci veřejného ochránce práv v tomto případě by nejspíš nedošlo k uhrazení vzniklé škody a samotné ministerstvo by vzneseným žádostem nevyhovělo. Pouze po objasnění právních skulin a souvislostí, které byl stěžejní v tomto případě se žadatel dočkal své náhrady škody.

7.5 Případ č. 5

V dalším případě veřejný ochránce práv zahájil šetření na základě podání podnětu jistou paní I. N. Podání podnětu upozornilo na nečinnost Okresního soudu v H. ohledně jednání o vrácení soudního poplatku v celkové výši 500 Kč, který byl paní stěžovatelkou zaplacen. Obsahem podnětu pro veřejného ochránce práv paní stěžovatelka uvedla, že došlo k rozhodnutí okresního soudu dne 16. září 2002, jehož náplní byl verdikt o zastavení celého řízení a vrácení poplatku za soud v celkové výši 500 Kč, který již paní stěžovatelka zaplatila. Avšak samotný soudní poplatek ji nebyl do podání tohoto podnětu vrácen, i přes skutečnost, že dne 14. ledna 2003 doléhala pomocí dopisu o navrácení poplatku.

Veřejný ochránce práv tedy zahájil šetření a pomocí dopisu kontaktoval předsedu Okresního soudu v H., s žádostí o vysvětlení. Ochránce z předložených informací zjistil, že u soudu probíhalo také řízení vedené proti jisté společnosti M. I. P. s nárokem o zaplacení částky 735 Kč.

Vedené řízení však bylo zastaveno a rozhodnutím bylo vrácení soudního poplatku žalobkyni. Jak již bylo zmíněno, dne 14. ledna 2003 stěžovatelka zažádala o urgentní vrácení peněžní částky. Samotné soudní rozhodnutí však nabylo právní moci až 12. února 2003. Po zahájení šetření, vedeného veřejným ochráncem práv, předseda soudu zjistil, že nebyla řádně dokončena poplatková a spisová prověřková služba, kterou měla na starost úřednice daného soudu. Samotný předseda následně uznal pochybení, což projednal také se soudní úřednicí, která dne 16. května 2003 vystavila platební poukaz na vrácení 500 Kč.

Výsledek:

Výsledkem proběhlého šetření bylo zjištění pochybení ze strany Okresního soudu v H. a jeho soudní úřednice. Pochybením bylo opomenutí a nevrácení zaplaceného soudního po-

platku, i když soud v této skutečnosti pravomocně rozhodl. Po zahájení šetření veřejným ochráncem práv však došlo k okamžité nápravě, vrácení soudního poplatku a následně omluvě ze strany Okresního soudu v H. [29]

Vlastní názor:

Tento případ je trochu odlišný od těch ostatních a nedošlo při něm ke způsobení větší škody. Avšak úřad jistě pochybil, co se týče průtahu vyplacení samotného soudního poplatku, který byl stěžovatelkou zaplacen. Došlo tak k opomenutí nároku na vyplacení, i když stěžovatelka pomocí dopisu doléhala na včasné vrácení. V tomto případě došlo k chybě soudní úřednice, která neprovedla řádně poplatkovou a spisovou prověrku daného spisu.

Veřejný ochránce práv však svým šetřením opět tyto nedostatky objevil a pomohl tak k nápravě celého problému. Pomocí svého šetření opět zjistil skutečnosti, které prokázaly pochybení úřadu a oprávněný nárok stěžovatelky na vrácení zaplaceného soudního poplatku.

V tomto případě však nebyla způsobena žádná větší škoda v souvislosti například s ušlým ziskem, či jiné újmě. Došlo však k jistému pochybení, jehož náhradou škody bylo přiměřené zadostiučinění v podobě omluvy žadatelce, což ochránce uznal jako adekvátní. Došlo také k vrácení soudního poplatku v celkové výši 500 Kč. I v tomto případě se domnívám, že především díky zahájenému šetření veřejným ochráncem práv došlo k úspěšnému vyřešení této kauzy, jelikož samotné stěžovatelce i přes opakované urgentní žádosti nebylo vyhověno.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo poskytnout celkový náhled na instituci veřejného ochránce práv.

Pokusil jsem se čtenářům poskytnout základní informace o historii a vývoji celé instituce veřejného ochránce práv. Mezi hlavní body této práce poté patřila charakteristika samotné instituce, dále také podrobný popis veškerých pravomocí a zvláštních oprávnění, které jsou s touto funkcí spojeny. V práci jsem se také snažil co nejlépe přiblížit působnost veřejného ochránce práv s čímž je také spojena kapitola o provádění návštěv různých zařízení, ve kterých se nacházejí osoby omezené na svobodě. Důležitou kapitolou je také popis samotné činnosti ombudsmana a popis způsobu pomoci občanům pomocí jeho šetření. Samotná pomoc občanům není však jedinou činností, kterou veřejný ochránce práv zastává. Mezi jeho činnosti patří také různá šetření z vlastní iniciativy nebo také úzká spolupráce s parlamentem české republiky, kterému předkládá zprávy o své činnosti atd.

V praktické části jsou poté uvedeny příklady pomoci veřejného ochránce práv v případech, kdy státní úřad způsobil účastníkovi škodu. Jedná se například o případy, kdy došlo ke způsobení škody v důsledku nepřiměřené délky vedeného jednání či jinými prohřešky ze strany veřejné správy. K těmto případům jsem následně vyjádřil svůj názor a pohled na danou věc a výsledek šetření.

I když v České republice nemá veřejný ochránce práv až tak dlouholetou tradici, tato instituce si postupem času vybudovala velice silné a důvěryhodné postavení. Vznik této instituce provázely četné spekulace o efektivitě a potřebnosti tohoto kontrolního prvku, ale v současnosti se potvrzuje, že její založení bylo tím správným krokem. Samotná důvěra občanů ve veřejného ochránce práv je velmi vysoká a každoročně se na něj obracejí s obrovským množstvím podnětů či žádostí o pomoc. Také díky médiím či jiné pozornosti, která směřuje na tuto instituci, jednoznačně pomohla k tomuto rozmachu a nynější popularitě. Velmi „dobré jméno“ udělal samotné instituci i první český veřejný ochránce práv JUDr. Otakar Motejl, který si v době svého působení vedl velice dobře a pomohl tak k vybudování velmi kvalitní pozice ombudsmana i do budoucnosti. Díky velikému množství volně dostupných informací o samotné činnosti a funkci veřejného ochránce práv se mohou občané velmi dobře seznámit s touto institucí. Tato práce mi také pomohla k objasnění mnoha pojmů a skutečností o veřejném ochránci práv a jeho činnosti. Domnívám se, že veřejný ochránce práv má v dnešní době veliké uplatnění a jeho pomoc je velice

vyhledávaná. Pomoc a samotná instituce veřejného ochránce práv se stala součástí téměř všech demokratických zemí světa, kde se stala jakousi zárukou zákonnosti. Troufám si říci, že institut veřejného ochránce práv pomohl ke zkvalitnění činnosti vykonávané veřejnou správou a samotná instituce se od svého vzniku velice rozvinula a rozšířila.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] SLÁDEČEK, Vladimír. Zákon o Veřejném ochránci práv: komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, 198 s. ISBN 978-80-7400-158-1.
- [2] Historie institutu ombudsmana [online]. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z WWW: <http://www.ochrance.cz/historie/>
- [3] PAVLÍČEK, V. a kol. Ústavní právo a státověda: I. díl Obecná státověda. Praha: Linde, 1998. s. 353. ISBN 80-7201-141-3.
- [4] ŠABATOVÁ, Anna. Ombudsman a lidská práva. Vyd. 1. V Brně: Doplněk, 2008. 198 s. ISBN 978-80-7239-229-2.
- [5] Veřejný ochránce práv. Almanach ochránce [online]. 2010 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Publikace/ochrance_almanach.pdf
- [6] HRABCOVÁ, Dana. Několik úvah o činnosti veřejného ochránce práv v České republice. In Postavení a role ombudsmana v demokratické společnosti: sborník příspěvků přednesených na mezinárodní vědecké konferenci dne 14. května 2002. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita pro Kancelář veřejného ochránce práv, 2002. s. 55-61, 7 s. ISBN 80-210-2944-7.
- [7] Veřejný ochránce práv. Ochránci a zástupci [online]. 2015 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/>
- [8] Veřejný ochránce práv. Kancelář veřejného ochránce práv [online]. 2015 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/>
- [9] ZIMEK, Josef, Jan FILIP a Jan SVATONĚ. Základy státovědy. 3. opr. zkrác. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 266 s. ISBN 8021030232.
- [10] HENDRYCH, D A KOLEKTIV. Správní právo. Obecná část. 7.vydání, Praha: C.H.Beck 2009, ISBN 978-80-7400-049-2.
- [11] The American Heritage® Dictionary of the English Language [online]. Fourth Edition. Houghton Mifflin Company, 2004 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z WWW: <http://www.answers.com/topic/ombudsman>
- [12] The Concise Oxford Dictionary of Politics [online]. Oxford University Press, 003 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z WWW: <http://www.answers.com/topic/ombudsman>

- [13] The Columbia Electronic Encyclopedia [online]. Sixth Edition. Columbia University Press., 2011 [cit. 2011-05-10]. Dostupné z WWW: <http://www.answers.com/topic/ombudsman>
- [14] REES, Evan. The role of the Ombudsman in Trinidad and Tobago [online]. Office of the ombudsman of Trinidad & Tobago, 2002 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z WWW: <http://www.ombudsman.gov.tt/downloads/DownloadItem.aspx?id=57>
- [15] The New Dictionary of Cultural Literacy [online]. Third Edition. Houghton Mifflin Company, 2002 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z WWW: <http://www.answers.com/topic/ombudsman>
- [16] Ústava České republiky: Listina základních práv a svobod: zákon o ústavním soudu, zákon o jednacím řádu sněmovny a senátu, zákon o zřízení ministerstev-, vyšší územní samosprávné celky, veřejný ochránce práv, volby do parlamentu ČR: podle stavu k 21. 10. 2002. Ostrava: Sagit, 2002, 224 s. ISBN 8072083279.
- [17] Veřejný ochránce práv. Zákon o veřejném ochránci práv [online]. 2015 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/zakon-o-verejnem-ochranci-prav/>
- [18] Obec Zdounky | Aktuality. Aktuality, informace [online]. 2015 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://www.zdounky.cz/index.php?id=112011&action=detail&oid=3243939&nid=516>
- [19] Ochrana osob omezených na svobodě. Veřejný ochránce práv [online]. [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/zivotni-situace-problemy-a-jejich-reseni/ochrana-osob-omezenych-na-svobode>
- [20] Veřejný ochránce práv. Veřejný ochránce práv - zvláštní oprávnění [online]. 2015 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/zivotni-situace-problemy-a-jejich-reseni/zvlastni-opravneni>
- [21] Daňový portál profesionálů a daňových poradců. *Dobrá správa ve veřejné správě* [online]. 2015 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: [http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d588v564-dobra-sprava-ve-verejne-sprave-novy-anebo-jen-prazdny-po/?search_query=\\$index=828&search_results_page=2](http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d588v564-dobra-sprava-ve-verejne-sprave-novy-anebo-jen-prazdny-po/?search_query=$index=828&search_results_page=2)

- [22] Veřejný ochránce práv. *Veřejný ochránce práv - Jak podat stížnost* [online]. 2015 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/jak-podat-stiznost>
- [23] SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo. 2., aktualiz. a přeprac. vyd.* Praha: ASPI, 2009. 463 s. ISBN 9788073573829.
- [24] Zákony online. *Právní poradna zdarma, online* [online]. 2015 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://zakony-online.cz/?s90&q90=all>
- [25] Veřejný ochránce práv. *Veřejný ochránce práv - jak probíhá šetření* [online]. 2015 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/jak-probiha-setreni-dalsi>
- [26] Veřejný ochránce práv. *Veřejný ochránce práv* [online]. 2015 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/verejny-ochrance-prav>
- [27] *Pomoc s právem. Ombudsmanovy příklady* [online]. 2015 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://www.pomocspravem.cz/dokumenty/ombudsmanovy-priklady>
- [28] Veřejný ochránce práv. *Souhrnné zprávy* [online]. 2015 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu/Ctvrtletky/2015_1_Q.pdf
- [29] Veřejný ochránce práv. *Souhrnné zprávy* [online]. 2015 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu/Souhrnna_zprava_VOP_2003.pdf
- [30] Veřejný ochránce práv. *Souhrnné zprávy* [online]. 2015 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu/Souhrnna_zprava_VOP_2002.pdf

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

VOP Veřejný ochránce práv

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obr. 1. Veřejní ochránci práv a jejich zástupci v ČR</i>	14
<i>Obr. 2. Logo Veřejného ochránce práv v ČR</i>	18
<i>Obr. 3. Působnost veřejného ochránce práv</i>	22
<i>Obr. 4. Činnost 1</i>	39
<i>Obr. 5. Činnost 2</i>	40
<i>Obr. 6. Činnost 3</i>	40
<i>Obr. 7. Volba a zánik funkce</i>	42

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1. Počet návštěv</i>	<i>25</i>
<i>Tab. 2. Typy navštívených zařízení</i>	<i>25</i>